

IZBA CYWILNA

Biuletyn Sądu Najwyższego

2019

3

Redakcja
Jacek Gudowski
Maciej Machowski

Współpraca
Katarzyna Gębala, Przemysław Gumiński
Sylwia Janas, Magdalena Kuchnio
Arkadiusz Turczyn, Andrzej Zielony

przy udziale

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
www.wolterskluwer.pl

infolinia: 801 044 545
tel. 22 535 82 03
e-mail: handel@wolterskluwer.pl

UCHWAŁY

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego we wniosku z dnia 28 marca 2018 r., BSA I-4110-4/18, do rozstrzygnięcia składowi powiększonemu tego Sądu zagadnienia prawnego:

„1. Czy dokonując z urzędu w postępowaniu o podział majątku objętego dotychczas wspólnością majątkową małżeńską ustalenia składu i wartości majątku wspólnego (art. 567 § 3 w związku z art. 684 k.p.c.), sąd określa wartość nieruchomości należącej do majątku podlegającego podziałowi przy uwzględnieniu jej obciążenia hipotecznego?

2. Czy art. 618 § 3 k.p.c. stoi na przeszkodzie dochodzeniu między byłymi współmałżonkami roszczeń o zwrot kwoty zobowiązania zabezpieczonego hipotecznie, spłaconego przez jednego z małżonków po zniesieniu wspólności?”

podjął uchwałę:

Artykuł 618 § 3 k.p.c. nie wyłącza dochodzenia między małżonkami roszczenia o zwrot kwoty zobowiązania zabezpieczonego hipoteką, spłaconego przez jednego z nich po uprawomocnieniu się postanowienia o podziale majątku wspólnego.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 27 lutego 2019 r., III CZP 30/18, D. Zawistowski, D. Dończyk, J. Gudowski, A. Kozłowska, W. Pawlak, K. Pietrzykowski, M. Wysocka)

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Opolu postanowieniem z dnia 14 sierpnia 2018 r., II Ca 460/18, zagadnienia prawnego:

„Czy można uznać, że przedsiębiorstwo państwowe będące właścicielem urzędzeń przesyłowych, które były posadowione na gruncie Skarbu Państwa niebędącym w jego zarządzie, w dniu 5 lutego 1990 r. weszło w posiadanie w dobrej wierze służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu oraz czy dobrą wiarę właściciela urzędzeń przesyłowych należy rozpatrywać na dzień posadowienia urzędzenia przesyłowego na swoim gruncie, czy też należy rozpatrywać na dzień rozdzielenia prawa własności nieruchomości od prawa własności urzędzeń przesyłowych i rozpoczęcia biegu zasiedzenia służebności?”

podjął uchwałę:

Przedsiębiorstwo państwowe, które nabyło z mocy prawa – na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. 1991 r. Nr 2, poz. 6) – własność urzędzeń przesyłowych, posadowionych na nieruchomości Skarbu Państwa, może być uznane za posiadacza w dobrej wierze służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

(uchwała z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 81/18, M. Koba, A. Owczarek, K. Strzelczyk)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Opolu postanowieniem z dnia 18 lipca 2018 r., VI Ga 53/18, zagadnienia prawnego:

„Czy na podstawie art. 25e ustawy z 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst z dnia 15 lipca 2015 r.: Dz.U. z 2015 r., poz. 1142 ze zm.) Skarb Państwa nabył mienie, które nie zostało objęte w postępowaniu likwidacyjnym, a które dotyczy podmiotu wykreślonego przed wejściem w życie powołanego przepisu?”

podjął uchwałę:

Skarb Państwa nie nabył na podstawie art. 25e ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 986 ze zm.) mienia pozostałego po podmiotach wykreślonych z rejestru przed wejściem tego przepisu w życie.

(uchwała z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 83/18, M. Koba, A. Owczarek, K. Strzelczyk)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Warszawie postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2018 r., XXIII Ga 187/18, zagadnienia prawnego:

„Czy normalnym następstwem zdarzenia objętego zakresem odpowiedzialności ubezpieczyciela OC sprawcy szkody komunikacyjnej są wydatki na najem pojazdu zastępczego, w okresie przedłużającej się naprawy, powstałe na skutek działania podmiotu trzeciego, zewnętrznego wobec sprawcy szkody oraz poszkodowanego?”

podjął uchwałę:

Odpowiedzialność ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego obejmuje także celowe i ekonomicznie uzasadnione wydatki, poniesione przez poszkodowanego na najem pojazdu zastępczego w okresie przedłużającej się naprawy, chyba że są one następstwem okoliczności za które odpowiedzialność ponosi poszkodowany lub osoba trzecia.

(uchwała z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 84/18, M. Koba, A. Owczarek, K. Strzelczyk)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Gliwicach postanowieniem z dnia 24 lipca 2018 r., III Cz 123/18, zagadnienia prawnego:

„Czy rodzice mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego przewidzianego w art. 101 § 3 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego nabywać dla

małoletniego dziecka nieruchomości (odrębną własność lokalu) na podstawie umowy sprzedaży, w sytuacji gdy środki na nabycie pochodzą wyłącznie z darowizny przekazanej przez rodziców, którzy jednocześnie zobowiązują się względem dziecka do pokrywania ciężarów związanych z utrzymaniem nabytego prawa własności do czasu uzyskania przez dziecko pełnoletniości?”

podjął uchwałę:

Rodzice, bez zezwolenia sądu opiekuńczego, nie mogą nabywać dla dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską nieruchomości na podstawie umowy sprzedaży także wtedy, gdy środki pieniężne na zakup pochodzą z dokonanej przez nich darowizny celowej.

(uchwała z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 85/18, M. Koba, A. Owczarek, K. Strzelczyk)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu postanowieniem z dnia 17 kwietnia 2018 r., I AGa 64/18, zagadnienia prawnego:

„Czy syndyk masy upadłości w przypadku zaskarżenia uchwały zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w której upadły posiada udziały, podjętej przed ogłoszeniem upadłości dłużnika jest związany terminem określonym w artykule 251 k.s.h.?”

podjął uchwałę:

Syndyk, który wykonuje uprawnienia wynikające z uczestnictwa upadłego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 186 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2344 ze zm.), przy wytoczeniu powództwa o uchylenie uchwały zgromadzenia wspólników w tejże spółce jest związany terminami określonymi przez art. 251 k.s.h.

(uchwała z dnia 20 lutego 2019 r., III CZP 93/18, K. Tyczka-Rote, J. Frąckowiak, W. Katner)

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie postanowieniem z dnia 5 czerwca 2018 r., I AGa 98/18, zagadnienia prawnego:

„Czy regulacja art. 70¹ i art. 84 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2344 ze zm.) obejmuje swoim zakresem zawarte w umowie faktoringu tzw. niepełnego uprawnienie faktora do wstrzymania się z wykonaniem obowiązku dokonania na rzecz faktoranta zwrotnego przelewu wierzytelności (nabytej w wykonaniu tej umowy i nierozliczonej z powodu niewypłacalności dłużnika), do czasu zwrotu przez faktoranta zaliczki otrzymanej od faktora na poczet ceny nabycia tej wierzytelności?”

odmówił podjęcia uchwały.

(postanowienie z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 82/18, M. Koba, A. Owczarek, K. Strzelczyk)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Warszawie postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2018 r., V Ca 1007/17, zagadnienia prawnego:

„Czy w postępowaniu o zniesienie współwłasności dopuszczalne jest ustanowienie odrębnej własności lokali w budynku stanowiącym odrębny od gruntu przedmiot własności i stanowiącym przedmiot współwłasności gminy i osób fizycznych, jeśli położony jest on na gruncie stanowiącym własność gminy, a wnioskodawcom przysługuje prawo użytkowania wieczystego związane z udziałem we współwłasności w budynku, a jeśli tak, to czy konieczne jest jednoczesne wyodrębnienie wszystkich samodzielnych lokali w rozumieniu przepisu art. 2 ust. 2 ustawy o własności lokali, czy też możliwym jest pozostawienie części z nich niewyodrębnionych?”

odmówił podjęcia uchwały.

(postanowienie z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 87/18, M. Koba, A. Owczarek, K. Strzelczyk)

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z dnia 14 września 2018 r., II Ca 124/18, zagadnienia prawnego:

„Czy w przypadku wyrządzenia szkody w pojeździe mechanicznym, stanowiącej szkodę częściową, w sytuacji, gdy przed ustaleniem wysokości odszkodowania dojdzie do naprawy pojazdu przywracającej ten pojazd do stanu sprzed powstania szkody, odszkodowanie należne poszkodowanemu w ramach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego ograniczone jest do równowartości wydatków faktycznie poniesionych celem naprawy pojazdu, czy też powinno być ustalone jako równowartość hipotetycznie określonych kosztów przywrócenia pojazdu do stanu poprzedniego?”

odmówił podjęcia uchwały.

(postanowienie z dnia 20 lutego 2019 r., III CZP 91/18, K. Tyczka-Rote, J. Frąckowiak, W. Katner)

ZAGADNIENIA PRAWNE PRZEDSTAWIONE DO ROZSTRZYGNĘCIA

III CZP 6/19

„Czy w celu nabycia przez dyrektora parku narodowego na rzecz tego parku prawa własności nieruchomości leśnej położonej w jego granicach, na podstawie umowy sprzedaży zawieranej z osobą fizyczną, notariusz powinien sporządzić umowę bezwarunkową, czy też dla zachowania ważności konieczne jest sporządzenie umowy warunkowej, wskazującej na prawa pierwokupu Skarbu Państwa ustanowione w art. 10 ust. 5 ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, a następnie w art. 37a ust. 1 ustawy z 28 września 1991 r. o lasach ?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z dnia 10 stycznia 2019 r., III Cz 17/18, M.H. Kamiński, K. Kwilosz-Babiś, M. Młynarczyk-Mościcka)

Sąd Okręgowy przeprowadził analizę statusu prawnego parku narodowego, jego uprawnień majątkowych oraz prawa pierwokupu uregulowanego w art. 10 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1614 ze zm.) oraz w art. 37a ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 2129 ze zm.). Wywiódł, że nadrzędny cel ustawy o ochronie przyrody, tj. poddanie szczególnym zasadom określonych w ustawie obszarów, na których ochronie podlegać powinna cała przyroda oraz walory krajobrazowe, skłonił ustawodawcę do ustanowienia w pewnych wypadkach przymusowej sprzedaży nieruchomości na rzecz Skarbu

Państwa z przeznaczeniem na potrzeby parku narodowego. Nabycia na rzecz Skarbu Państwa dokonuje dyrektor parku narodowego, a jako organ uprawniony do jego reprezentowania na zewnątrz jest uprawniony do składania w imieniu parku oświadczenia o nabyciu prawa własności nieruchomości.

W tej sytuacji konieczność wystąpienia w podwójnej roli jest zbytnim formalizmem, skoro jego działania zmierzają do realizacji tego samego celu, a zawarcie w umowie warunku nieskorzystania z prawa pierwokupu przez park narodowy na rzecz Skarbu Państwa nie jest konieczne, a nawet wydaje się zbędne. Zawarcie w umowie warunku pierwokupu przewidzianego w art. 10 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody, a następnie rezygnacja z jego wykonania stanowiłoby potwierdzenie tego, że parkowi narodowemu nieruchomość będąca przedmiotem obrotu nie jest potrzebna. Jest to jednak sprzeczne z działaniami związanymi z jej pozyskaniem w drodze dobrowolnej umowy na potrzeby parku; rezygnacja z prawa wykonania pierwokupu na wskazanej podstawie otwierałaby ewentualną drogę do wykonania pierwokupu wynikającego z art. 37a ust. 1 ustawy o lasach. Zawarcie takiego warunku, a przez to możliwość nabycia przez właściwą jednostkę Lasów Państwowych nieruchomości położonej na terenie parku narodowego, stanowiłoby swego rodzaju rezygnację z celu określonego w ustawie o ochronie przyrody, gdyż Państwowe Gospodarstwo Leśne – Lasy Państwowe jest powołane do prowadzenia w imieniu Skarbu Państwa gospodarki leśnej, która może pozostawać w sprzeczności z celami wskazanej ustawy.

Sposób uregulowania praw pierwokupu wskazuje jednoznacznie, że wolą ustawodawcy było przyznanie priorytetu celom zawartym w ustawie o ochronie przyrody przed celami ustawy o lasach. Dla realizacji nadrzędnego celu ustawodawcy właściwe byłoby zawarcie umowy bezwarunkowej, na podstawie której park narodowy nabyłby od osoby fizycznej własność nieruchomości stanowiącej działkę leśną.

Sąd Okręgowy nawiązał też do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2008 r., III CSK 317/07 (niepubl.), w którym podniesiono, że art. 10 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody, jako przepis szczególny, ograniczający prawo własności nieruchomości położonych w granicach takiego parku, musi być wykładany ściśle, zatem nie można uznać za nieważną każdej umowy przenoszącej własność nieruchomości położonej

na terenie parku narodowego. Uznał, że skoro dopuszczono możliwość uznania za ważną umowy przenoszącej własność pomiędzy podmiotami prywatnymi, z wyłączeniem jakiegokolwiek nabycia wynikającego z prawa pierwokupu na rzecz Skarbu Państwa, to możliwe jest także bezwarunkowe przeniesienie własności na rzecz państwowej osoby prawnej, skoro własność w tym zakresie, chociaż w innej formule, stanowi również prawo należące do państwa. Taką możliwość odnieść można do obydwu praw pierwokupu.

A.T.

*

III CZP 7/19

„Czy odpowiednie stosowanie przepisów art. 124 ust. 1 w związku z art. 491² ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, w odniesieniu do postępowania upadłościowego wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oznacza, iż z dniem ogłoszenia upadłości jednego z małżonków, jeżeli małżonkowie pozostawali w ustroju wspólności majątkowej, cały majątek wspólny małżonków wchodzi do masy upadłości, a jego podział jest niedopuszczalny?”

(postanowienie z dnia 15 listopada 2018 r., III CZP 59/18, K. Tyczka-Rote, W. Pawlak, K. Strzelczyk)

Sąd Najwyższy przedstawił liczne argumenty wspierające wątpliwości, które wywołuje regulacja przytoczona w tezie zagadnienia prawnego. Wskazał na rozszerzenie zakresu podmiotowego postępowania upadłościowego na osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej i odrębne regulacje postępowania upadłościowego wobec tych osób. Przypomniał, że zgodnie z art. 491² ust. 1 Pr.upadł., w sprawach nieuregulowanych w tytule dotyczącym postępowania upadłościowego wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej przepisy o postępowaniu upadłościowym stosuje się odpowiednio, z tym że nie stosuje się wskazanych w art. 491² ust. 1 Pr.upadł. przepisów, wśród których nie został wymieniony art. 124 Pr.upadł.

Analizą zostało także objęte pojęcie „odpowiedniość”; Sąd Najwyższy wywiódł, że na gruncie odesłania zawartego w art. 491¹ ust. 1 Pr.upadł. można rozważać niestosowanie art. 124 Pr.upadł., stosowanie tego artykułu z modyfikacjami uwzględniającymi specyfikę upadłości konsumenckiej, ewentualnie stosowanie art. 124 Pr.upadł. wprost. Uznał, że niestosowanie w całości art. 124 Pr.upadł. do upadłości konsumenckiej należy odrzucić, ponieważ gdyby taki był zamiar ustawodawcy, to zastosowanie tego przepisu zostałoby wyraźnie wyłączone w treści art. 491² ust. 1 Pr.upadł.

Pogląd, że przepis ten należy stosować wprost, bez żadnej modyfikacji uzasadniany jest najczęściej pominięciem art. 124 Pr.upadł. przy zawartym w art. 491² ust. 1 Pr.upadł. wyliczeniu przepisów, których nie stosuje się do upadłości konsumenckiej, a gdyby wolą ustawodawcy było niestosowanie art. 124 ust. 1 zdanie drugie, to – wobec zbieżnych postanowień art. 53 § 1 k.r.o. i art. 124 ust. 1 zdanie pierwsze – w art. 491² § 1 Pr.upadł. zostałby wymieniony cały art. 124 ust. 1 jako przepis, który nie stosuje się do upadłości konsumenckiej. Ponadto konstrukcje upadłości przedsiębiorcy i konsumenta są podobne.

Sąd Najwyższy wskazał też na stanowisko sprzeciwiające się stosowaniu do upadłości konsumenckiej art. 124 ust. 1 zdanie drugie Pr.upadł., co powodowałoby, że z chwilą ogłoszenia upadłości małżonka nieprowadzącego działalności gospodarczej powstawałaby rozdzielność majątkowa pomiędzy małżonkami, ale do masy upadłości wchodziłby jedynie udział dłużnika we współwłasności majątku powstały z chwilą ustania wspólności majątkowej. Za taką wykładnią odesłania zawartego w art. 491² ust. 1 Pr.upadł. przemawiają istotne względy celowościowe i systemowe.

Zastosowanie art. 124 ust. 1 zdanie drugie Pr.upadł. do upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej może prowadzić do trudnej do zaakceptowania sytuacji pokrzywdzenia małżonka upadłego, który swoim udziałem w majątku dorobkowym ponosiłby odpowiedzialność za zobowiązania współmałżonka, nawet wtedy, gdy nie był współdłużnikiem, jak również gdy małżonek taki nie wyraził zgody na zaciągnięcie określonych zobowiązań w trybie określonym w art. 41 § 1 k.r.o., a nawet temu się sprzeciwiał. Byłoby to tym bardziej rażące, gdyby w związku ze stosowaniem art. 124 ust. 1 zdanie drugie Pr.upadł. do upadłości konsu-

menckiej należało uwzględnić także treść art. 125 ust. 3 Pr.upadł. Skutkiem tego byłaby konieczność przekazania do masy upadłości całego dorobku małżonka upadłego powstałego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, jeśli w tym czasie doszłoby do powstania rozdzielności majątkowej m.in. w wyniku rozwodu.

Nawiązując do art. 41 § 2 k.r.o., Sąd Najwyższy wskazał, że wykluczona jest możliwość egzekucji z majątku wspólnego, jeżeli drugi małżonek nie wyraził zgody na zaciągnięcie zobowiązania przez współmałżonka – dłużnika; ta zasada, wynikająca z prawa materialnego, ma również zastosowanie w postępowaniu klauzulowym (art. 787 k.p.c.). Jedynie w postępowaniu upadłościowym możliwe jest ekonomiczne obciążenie małżonka zobowiązaniami zaciągniętymi przez dłużnika, mimo że nie wyrażał on zgody na zaciągnięcie przez współmałżonka danego zobowiązania, więc art. 124 ust. 1 1 zdanie drugie Pr.upadł. powinien być traktowany jako wyjątek od ogólnych zasad odpowiedzialności za zobowiązania małżonka i stosowany wyłącznie, gdy wprost przewiduje to przepis, a nie na podstawie ogólnego odesłania do całego zespołu przepisów.

Sąd Najwyższy podkreślił, że w postępowaniu upadłościowym konsumentów należy stosować zasadę optymalizacji, jednak nie powinna ona być realizowana z uszczerbkiem dla oddłużeniowej funkcji upadłości konsumenckiej. Istotny wpływ na zakres stosowania art. 124 ust. 1 Pr.upadł. do upadłości konsumenckiej powinny mieć uregulowane w prawie rodzinnym zasady odpowiedzialności małżonków za zobowiązania zaciągnięte bez jego zgody.

A.T.

*

III CZP 8/19

„W jakiej wysokości opłatę stosunkową ustala komornik w przypadku zakończenia postępowania egzekucyjnego, na skutek wyegzekwowania świadczenia, od należności uiszczonej przez dłużnika bezpośrednio komornikowi, już po wszczęciu egzekucji, w sytuacji gdy podstawą ustalenia kosztów są przepisy ustawy z dnia

29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U z 2018 r., poz. 1309 ze zm.)?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 31 grudnia 2018 r., VIII Cz 764/18, K. Borowy, M. Lewandowski, M. Paczkowski)

Sąd drugiej instancji szczegółowo omówił wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 czerwca 2017 r., P 63/14, w którym orzeczono, że art. 49 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, w zakresie w jakim przewiduje pobranie od kwot wpłaconych przez dłużnika bezpośrednio komornikowi opłaty stosunkowej w wysokości 15% wartości wyegzekwowanego świadczenia, jednak nie niższej niż 1/10 i nie wyższej niż trzydziestokrotna wysokość przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, jest niezgodny z zasadą poprawnej legislacji wywodzoną z art. 2 Konstytucji oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

W praktyce pojawiają się problemy, jak rozumieć to orzeczenie; w doktrynie zauważono, że zakresowy charakter przytoczonego wyroku nie oznacza, iż art. 49 ust. 1 zdanie pierwsze ww. ustawy przestaje w ogóle obowiązywać. Przeciwnie, obowiązuje w dalszym ciągu poza normą uznaną za niekonstytucyjną, co oznacza, że komornik nadal jest uprawniony do pobierania opłaty stosunkowej w wysokości 15% wartości wyegzekwowanego świadczenia, jednak nie niższej niż trzydziestokrotna wysokość przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, w każdym przypadku, w którym skuteczne przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego i wyegzekwowanie dochodzonej należności jest wynikiem jego działań faktycznych.

Sąd drugiej instancji podniósł zarazem, że nie można jednak wyłączyć uznania w orzecznictwie, iż komornik sądowy ma prawo do pobierania – w razie wpłacenia mu przez dłużnika kwot bezpośrednio, a więc tzw. świadczenia dobrowolnego – opłaty stosunkowej w wysokości 5%.

A.Z.

*

III CZP 9/19

„Czy osobie mającej status lokatora w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów,

mieszaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. nr 31 poz. 266 ze zm.), objętej obowiązkiem opróżnienia lokalu mieszkalnego na podstawie postanowienia o przysądzeniu odrębnej własności lokalu, służy na podstawie art. 189 k.p.c. powództwo o ustalenie prawa do lokalu socjalnego, jeśli lokal objęty postanowieniem o przysądzeniu własności nie wchodzi w skład publicznego zasobu mieszkaniowego oraz czy w takim postępowaniu odpowiednie zastosowanie znajduje art. 14 ust. 6 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego?”

(postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 7 stycznia 2019 r., Ca 804/18, M. Dasiewicz-Kowalczyk, M. Brulińska, K. Kremis)

Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę, że Sąd Najwyższy opowiedział się już za dopuszczalnością dochodzenia ustalenia prawa do lokalu socjalnego na podstawie art. 189 k.p.c. w przypadku prowadzenia postępowania egzekucyjnego o opróżnienie lokalu służącego zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych (uchwała z dnia 8 grudnia 2017 r., III CZP 75/17, OSNC 2018, nr 9, poz. 87). Sąd Najwyższy wskazał, że art. 999 k.p.c. w brzmieniu sprzed dnia 3 maja 2012 r. nie zawierał odesłania do art. 791 k.p.c. Przepis art. 999 k.p.c. w tej wersji stanowił natomiast, że prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności przenosi własność na nabywcę i jest tytułem do ujawnienia na rzecz nabywcy prawa własności w katastrze nieruchomości oraz przez wpis w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru dokumentów. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności jest także tytułem egzekucyjnym do wprowadzenia nabywcy w posiadanie nieruchomości.

Na tle art. 999 k.p.c. w brzmieniu sprzed dnia 3 maja 2012 r., dłużnik zobowiązany do wydania lokalu nabywcy licytacyjnemu nie miał możliwości skorzystania z trybu przewidzianego w art. 14 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego. Jedyнным zatem sposobem ustalenia, że przysługuje mu uprawnienie do lokalu socjalnego było powództwo przewidziane w art. 189 k.p.c. Sąd Najwyższy wskazał na art. 75 Konstytucji zobowiązujący do

takiej wykładni przepisów o postępowaniu egzekucyjnym, która miała zapobiegać bezdomności, wyraźnie odsyłający do ustawy o ochronie praw lokatorów.

Sąd Okręgowy rozważył odpowiednie regulacje wskazanej ustawy, zwracając szczególną uwagę na przepisy określające sytuacje, w których sąd orzekający o eksmisji lokatora jest zobowiązany orzec, że eksmitowanemu przysługuje prawo do lokalu socjalnego. Sąd drugiej instancji podkreślił przy tym, że sama ustawa przewiduje zatem, iż pewna kategoria podmiotów pozostanie bez obligatoryjnej ochrony. Zdaniem Sądu Okręgowego, nie oznacza to jednak, że osoby takie pozbawione są także ochrony fakultatywnej przewidzianej przepisami o ochronie praw lokatorów w zakresie uprawnienia do lokalu socjalnego; pozostałoby to w sprzeczności z gwarancjami, jakie daje ww. ustawa wtedy, gdy toczy się sprawa eksmisyjna.

Sąd drugiej instancji stwierdził więc, że skoro w sprawie przeciwko gminie wytoczonej na podstawie art. 189 k.p.c. lokator ma uzyskać orzeczenie deklaratoryjne potwierdzające jego uprawnienie do lokalu socjalnego, to tym samym należy uznać, iż niejako automatycznie powinno prowadzić to do wstrzymania wykonania opróżnienia takiego lokalu do czasu złożenia przez gminę oferty zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego. W przeciwnym razie ochrona przewidziana w przedmiotowym orzeczeniu nie byłaby pełna.

A.Z.

*

III CZP 10/19

„Czy wyczerpanie trybu określonego ustawą w rozumieniu art. 145 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2344) ma miejsce jeżeli wierzyciel nie złożył w terminie sprzeciwu od odmowy umieszczenia na liście wierzycieli zgłoszonej przez niego wierzycielności?”

(postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4 grudnia 2018 r., VII AGa 1375/18, D. Wybraniec, M. Sajur-Kordula, T. Wojciechowski)

Po wydaniu przez Sąd Apelacyjny w Warszawie prawomocnego wyroku kończącego postępowanie w sprawie, a zarazem po wniesieniu skargi kasacyjnej przez powoda doszło do ogłoszenia upadłości pozwanej spółki, obejmującej likwidację jej majątku, co skutkowało zawieszeniem z urzędu postępowania cywilnego dotyczącego masy upadłości. Z kolei zgodnie z art. 145 ust 1 Pr.upadł. postępowanie sądowe, w sprawie wszczętej przeciwko upadłemu przed dniem ogłoszenia upadłości o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, może być podjęte przeciwko syndykowi tylko w przypadku, gdy w postępowaniu upadłościowym wierzytelność ta po wyczerpaniu trybu określonego ustawą nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności.

Sąd drugiej instancji przedstawił swoje wątpliwości dotyczące istnienia podstaw do kontynuowania postępowania drugoinstancyjnego wobec tego, że powód dokonał zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym pozwanej spółki, natomiast nie wniósł sprzeciwu co do odmowy jej uznania. Wskazał, że wyczerpanie trybu określonego ustawą oznacza, iż wierzyciel musi zgłosić swoją wierzytelność do listy, jeżeli podlega ona zgłoszeniu, nie jest natomiast konieczne, aby w wypadku nieuznania wierzytelności przez syndyka zgłosił także sprzeciw, a w razie niekorzystnego rozstrzygnięcia sprzeciwu – zażalenie.

Wyczerpanie trybu przewidzianego ustawą może nastąpić również w ten sposób, że lista wierzytelności uprawomocni się bez sprzeciwu wierzyciela. Z tą chwilą tryb przewidziany ustawą dla wierzyciela ulega wyczerpaniu i w postępowaniu upadłościowym nie ma on możliwości udowodnienia, że wierzytelność istnieje. Nie jest jednak dopuszczalne podjęcie procesu, gdy wierzyciel w ogóle nie zgłosił wierzytelności – nie może być mowy o wyczerpaniu trybu, który nie został rozpoczęty.

Sąd drugiej instancji wskazał jednak na pogląd, że odmowa syndyka umieszczenia wierzytelności pieniężnej na liście wierzytelności jest odmową jej uznania, ale nie rodzi sama przez się dla wierzyciela uprawnienia do dochodzenia jej zapłaty na gruncie postępowania sądowego. Niewyczerpanie przez powoda możliwości odwołania się (wniesienia sprzeciwu) od odmowy uznania jego wierzytelności w toku postępowania upadłościowego oznacza, że w tym przypadku nie doszło do wypełnienia wszystkich ustawowych przesłanek ponownego (bo zawieszono) kontynuowania postępowania sądowego.

Wyczerpanie zatem trybu, o którym mowa w art. 145 ust. 1 Pr.upadł., obejmuje wszystkie środki przewidziane w art. 256–259 tej ustawy, czyli nie tylko sprzeciw kierowany do sędziego-komisarza, ale również zażalenie na postanowienie sędziego-komisarza kierowane do sądu upadłościowego.

M.M.

*

III CZP 11/19

„Czy art. 63 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 380 ze zm.) stanowi przepis zawarty w ustawie szczególnej w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1235)?”

(postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 stycznia 2019 r., I ACa 587/18, P. Rygiel, S. Jamróg, R. Jurga)

Sąd Apelacyjny przypomniał, że zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1235) do strategicznych zasobów naturalnych zalicza się m.in. lasy państwowe, które nie podlegają przekształceniom własnościowym, z zastrzeżeniem przepisów zawartych w ustawach szczególnych.

Sąd drugiej instancji po przeanalizowaniu orzecznictwa uznał, że za „przepisy zawarte w ustawach szczególnych” należy rozumieć przepisy, które wprost dotyczą nieruchomości wchodzących w skład zasobów naturalnych kraju, nie obejmują zaś przypadków przejścia własności wszelkich nieruchomości, w tym leśnych. W konsekwencji za takie przepisy należałoby uznać wyłącznie takie regulacje, które bezpośrednio dotyczą obrotu nieruchomościami leśnymi będącymi własnością Skarbu Państwa. Za taką wykładnią przemawia zasadniczy cel wskazanej ustawy, którym jest ochrona strategicznych zasobów natu-

ralnych kraju oraz racjonalizacja gospodarowania tymi zasobami przez państwo.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny dostrzegł, że wyrażona w art. 2 zasada może naruszać słuszne roszczenia osób trzecich, mające przede wszystkim charakter reprzywatyzacyjny. Wyrazem tego jest art. 7, zgodnie z którym roszczenia osób fizycznych, byłych właścicieli lub ich spadkobierców, z tytułu utraty własności zasobów wymienionych w art. 1, zaspokojone zostaną w formie rekompensat wypłaconych ze środków budżetu państwa na podstawie odrębnych przepisów. Zasada braku przekształceń własnościowych nieruchomości zaliczonych do strategicznych zasobów naturalnych kraju miała zatem przeciwdziałać realizacji roszczeń reprzywatyzacyjnych w naturze.

Przeciwko takiej wykładni może przemawiać to, że art. 7 ustawy o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju odnosi się wyłącznie do roszczeń reprzywatyzacyjnych osób fizycznych i ich następców, a nie osób prawnych. Tym samym możliwa jest argumentacja, że ochrona mienia zaliczonego do zasobów naturalnych kraju miała przeciwdziałać wyłącznie rekompensacie w naturze roszczeń osób fizycznych. Stąd zakaz przekształceń własnościowych określony art. 2 ustawy nie narusza uprawnień reprzywatyzacyjnych osób prawnych, uregulowanych w ustawach szczególnych. W tym kontekście Sąd Apelacyjny zauważył, że art. 61 ust. 1 pkt 2 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej wprost przewiduje możliwość przywrócenia własności upaństwowionych nieruchomości lub ich części w zakresie gruntów leśnych, o ile stanowią one część składową gospodarstw rolnych.

Z drugiej strony okoliczność, że art. 61 wskazanej ustawy potencjalnie dotyczy także nieruchomości leśnych nie przesądza o możliwości ich zwrotu w naturze, skoro sposoby regulacji – w myśl art. 63 ust. 1 ustawy – mogą polegać nie tylko na przywróceniu własności, lecz także przyznaniu nieruchomości zamiennej bądź odszkodowania. Tym samym możliwa jest wykładnia, że przedmiotem postępowania regulacyjnego będą grunty leśne, przy czym zaspokojenie roszczeń uprawnionych kościelnych osób prawnych nastąpi z wyłączeniem przywrócenia własności tych nieruchomości.

M.M.

III CZP 12/19

„Czy osobą trzecią w rozumieniu art. 1028 k.c. jest osoba, która przyjęła spadek jako spadkobierca ustawowy, lecz później okazało się, że nie jest ona rzeczywistym spadkobiercą?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 16 stycznia 2019 r., I Ca 492/18, A. Kuła, D. Twardowska, M. Gregorowicz)

Sąd Okręgowy wskazał, że można uznać, iż art 1028 k.c. nie ma zastosowania wobec spadkobierców, którzy spadkiem zarządzali, a następnie go odrzucili, oraz spadkobierców, którzy co prawda spadek przyjęli, jednak przed stwierdzeniem nabycia przez nich spadku okazało się, że nie są rzeczywistymi spadkobiercami. Zdaniem Sądu drugiej instancji, taki wniosek interpretacyjny możliwy jest do uzyskania przy sięgnięciu do wykładni funkcjonalnej i uwzględnieniu celu wskazywanej regulacji, a mianowicie ochrony osób trzecich, nie zaś ochrony współspadkobierców w ich wzajemnych relacjach. Ze względu na wyjątkowy charakter art. 1028 k.c. wydaje się, że z ochrony w nim przewidzianej nie powinni korzystać jacykolwiek spadkobiercy (tzn. rzeczywisci, rzekomi czy nawet potencjalni), a już uzasadnione wątpliwości może budzić ochrona spadkobierców ustawowych, którzy spadek przyjęli, lecz później okazało się, że nie doszli oni do spadku.

Można bronić poglądu, że ustawodawca założył, iż osoby należące do kręgu spadkobierców, które przyjęły spadek, ale ostatecznie okazało się, że nie są one rzeczywistymi spadkobiercami, nie wymagają ochrony w postaci zalegalizowania wadliwego przeniesienia na nich prawa należącego do spadku. W stosunku do takich osób ważniejsze może być urzeczywistnienie sytuacji prawnej osoby powołanej do spadku tak, aby wstąpiła ona w ogół praw, które wcześniej należały do spadkodawcy. Niewątpliwym utrudnieniem przy doprowadzeniu do takiego stanu byłoby nałożenie na rzeczywistego spadkobiercę obowiązku przeprowadzenia dowodu, że taki potencjalny spadkobierca działał w złej wierze. Nieprzeprowadzenie takiego dowodu mogłoby z kolei doprowadzić do nieaprobowanego społecznie pozbawienia spadkobiercy prawa wchodzącego w skład spadku przez innego spadkobiercę, który ostatecznie nie okazał się rzeczywistym spadkobiercą.

Sąd drugiej instancji dopuścił jednak pogląd, że art. 1028 k.c. nie obejmuje tylko rozporządzeń, których beneficjentem jest inny rzeczywisty spadkobierca, a skuteczność czynności prawnych dokonanych z osobą, która przyjęła spadek jako spadkobierca ustawowy, lecz później – przed stwierdzeniem jej praw do spadku – okazało się, że nie jest rzeczywistym spadkobiercą, poddana została ocenie spełnienia przesłanki działania takiej osoby w dobrej wierze.

M.M.

*

III CZP 13/19

„Czy w szczególnie uzasadnionych wypadkach uczestnicy postępowania nieprocesowego, a w procesie strony, mogą uczestniczyć w rozprawie za pomocą społecznych komunikatorów internetowych?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 29 stycznia 2019 r., III Ca 763/13, L. Dąbek, L. Morys-Magiera, A. Hajda)

Sąd drugiej instancji przedstawił rygorystyczny pogląd, polegający na przyjęciu, że brak stosownej regulacji prawnej powoduje, iż wniosek uczestnika postępowania – dotyczący umożliwienia udziału w czynnościach związanych z przeprowadzeniem dowodu uzupełniającego przesłuchania wnioskodawczyni przy pomocy społecznego komunikatora internetowego – nie ma podstaw prawnych, przez co nie może on zostać uwzględniony, zasadą bowiem jest osobisty udział stron (uczestników postępowania) w postępowaniu cywilnym i jedynie w drodze wyjątku od tej reguły możliwy jest ich udział przez przedstawicieli (np. art. 86 k.p.c.). Z tego względu należy dążyć do maksymalnego zagwarantowania im osobistego udziału w sprawie, w szczególności, gdy tego się domagają, a odmowa takiego udziału może mieć miejsce tylko wtedy, gdy wynika to z konkretnej regulacji prawnej, lub gdy sprzeciwiają się temu inne ogólne zasady postępowania cywilnego, albo gdy co prawda istnieją ku temu podstawy prawne, lecz ich osobisty udział jest faktycznie niemożliwy.

Sąd Okręgowy wskazał także na pogląd nakazujący poszukiwanie rozwiązań w drodze wykładni przy pomocniczym zastosowaniu innych regulacji prawa postępowania cywilnego. Zwrócił uwagę na możliwość wykorzystywania przy rozpoznawaniu spraw cywilnych łączy teleinformatycznych, co jest zgodne z dokonującym się sukcesywnie rozwojem techniki oraz towarzyszących temu zmianom cywilizacyjnym i społecznym. Podkreślił, że stosownie do art. 162¹ k.p.c. każda ze stron może już za zgodą sądu utrwalac przebieg posiedzenia za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk, a w znacznej liczbie sądów przebieg posiedzeń utrwała się także za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk (art. 157 § 1 k.p.c.). Sporządzone nagrania są udostępniane stronom m.in. za pomocą łączy teleinformatycznych, a w przyszłości mają one być udostępniane w domenie publicznej.

Z tych względów umożliwienie stronom udziału w posiedzeniach sądu za pomocą społecznych komunikatorów internetowych stanowi oczekiwany przez społeczeństwo kolejny krok w wykorzystaniu zdobyczy techniki przy przeprowadzaniu postępowań sądowych.

M.M.

*

III CZP 14/19

„Czy dokonując z urzędu w postępowaniu o podział majątku objętego dotychczas wspólnością majątkową małżeńską ustalenia składu i wartości majątku wspólnego (art. 567 § 3 k.p.c. w związku z art. 684 k.p.c.), sąd określa wartość nieruchomości należącej do majątku podlegającego podziałowi, przy uwzględnieniu jej obciążenia hipotecznego?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 25 października 2018 r., II Ca 1255/17, M. Wojtkiewicz, V. Osińska, T. Sobieraj)

Sąd drugiej instancji powołał się na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2017 r., I CSK 54/16 (BSN 2017, nr 5, s. 13), pozostające w sprzeczności z dotychczasowym stanowiskiem zajęтым w licznych wcześniejszych orzeczeniach oraz praktyki orzeczniczej sądów

powszechnych, uwzględniającej wartość obciążenia hipotecznego przy ustalaniu wartości wchodzącego w skład majątku wspólnego prawa do lokalu mieszkalnego, obciążonego hipoteką zabezpieczającą udzielony małżonkom kredyt bankowy.

Wskazał również, że potrzeba rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy rozbieżności w wykładni prawa została przedstawiona w uzasadnieniu wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2018 r. o rozstrzygnięcie rozbieżności przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego (*vide* s. 3 – uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 27 lutego 2019 r., III CZP 30/18).

M.M.

*

III CZP 15/19

„Czy na zarządzenie przewodniczącego wzywające stronę do uiszczenia zaliczki na wydatki związane z dopuszczeniem dowodu z opinii biegłego sądowego przysługuje zażalenie (art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c.)?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 11 stycznia 2019 r. II Cz 2369/18, K. Longa, I. Siuła, V. Osińska)

Sąd Okręgowy wskazał, że problem sprowadza się do interpretacji art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c., a w szczególności do odpowiedzi na pytanie, czy należy dokonać wykładni językowej, czy rozszerzającej. Analizując orzeczenia, w których odmówiono możliwości zaskarżenia wskazanego w pytaniu prawnym zarządzenia, Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, że stanowisko to bazuje na tym, iż jest to bardziej „kwestia organizacyjna” aniżeli merytoryczne rozstrzygnięcie. Co więcej, nie jest ono orzeczeniem wymienionym wprost na liście orzeczeń, na które przysługuje zażalenie, a ekonomika procesu sprzeciwia się rozpatrywaniu tego typu zażalenia. Za takim stanowiskiem może przemawiać także wykładnia historyczna, skoro bowiem uprzednio obowiązujące przepisy wprost wskazywały na taką możliwość, a w obecnych rozwiązania takiego brak, to – zakładając racjonalność ustawodawcy – należy uznać, że jego in-

tencją było ograniczenie możliwości zaskarżenia takiej decyzji procesowej. Za takim stanowiskiem może przemawiać również zakres kognicji w ewentualnym postępowaniu zażaleniowym, gdyż art. 130⁴ k.p.c. nie zawiera żadnych kryteriów pozwalających na ocenę zasadności oznaczenia wysokości zaliczki na określonym pułapie.

Zwolennicy wykładni rozszerzającej akcentują natomiast, że zaskarżalne są także postanowienia (zarządzenia), których przedmiotem jest określenie zasad ponoszenia przez strony kosztów procesu. Uznają, że w zakresie przedmiotowym zasad ponoszenia przez strony kosztów procesu mieści się także obowiązek uiszczenia zaliczki na poczet opinii biegłego, a jako dodatkowy argument przywołują stan prawny, który występował w przeszłości. Poza tym powoływany jest art. 95 ust. 2 pkt 2 u.k.s.c., zgodnie z którym nie pobiera się opłat od zażalania na postanowienie sądu wysokości wydatków. Wskazuje się, że gdyby intencją ustawodawcy było pozbawienie stron postępowania prawa do zaskarżania postanowień (zarządzeń) w przedmiocie zaliczki na poczet opinii biegłego, to przepis ten przybrałby inną treść. Za wykładnią rozszerzającą przemawia również orzecznictwo Sądu Najwyższego (np. uchwały z dnia 6 lipca 2007 r., III CZP 71/07, OSNC 2008, nr 3, poz. 36, z dnia 6 marca 2015 r., III CZP 115/14, OSNC 2016, nr 2, poz. 17, i z dnia 28 maja 2015 r., III CZP 25/15, OSNC 2016, nr 5, poz. 60, oraz postanowienie z dnia 8 czerwca 1977 r., IV CZ 60/77, OSNC 1978, nr 3, poz. 52).

Sąd drugiej instancji przedstawił także inną koncepcję, dopuszczającą możliwość wniesienia zażalania, opierającą się na samej istocie zaliczki, co uzasadnia możliwość wniesienia zażalenie na postanowienie w tym przedmiocie. W orzecznictwie takie przykłady można znaleźć w odniesieniu do postanowienia o zaliczce na wynagrodzenie kuratora (art. 22 pkt 4 u.k.s.c.).

M.M.

GLOSY

prawo cywilne materialne

Przedstawiciel ustawowy małoletniego dziecka może udzielić pełnomocnictwa do złożenia oświadczenia o wyrażeniu zgody przewidzianej w art. 34 ust. 3 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 464).

(uchwała z dnia 13 maja 2015 r., III CZP 19/15, J. Gudowski, M. Szulc, D. Zawistowski, OSNC 2016, nr 5, poz. 59; OSP 2018, nr 6, poz. 59; BSN 2015, nr 5, s. 12)

Glosa

Michała Dereka, Glosa 2019, nr 1, s. 109

Glosa jest krytyczna.

Autor glosy stwierdził, że pełnomocnictwo do udzielenia zgody na zabieg małoletniego jest niedopuszczalne, podnosząc, iż Sąd Najwyższy nie podjął kwestii sposobu rozumienia autonomii pacjenta, chociaż małoletni jest, w jego ocenie, podmiotem autonomicznym, któremu gwarantuje się ochronę jego praw i wolności. Prawo do ochrony przed oddziaływaniem świata zewnętrznego w perspektywie interwencji medycznej przynależy zatem małoletniemu bez względu na jego wiek. Jego sytuacja prawna ma natomiast szczególny charakter dlatego, że nie jest w stanie samodzielnie korzystać z pełni swoich uprawnień, nie oznacza to jednak, iż jego prawa nie podlegają ochronie. Glosator podkreślił, że refleksja nad samostanowieniem człowieka w przypadku ustalania dopuszczalności skutecznego udzielenia pełnomocnictwa do wyrażenia zgody na dokonanie zabiegu

medycznego u małoletniego dziecka powinna stanowić punkt wyjścia dla interpretacji przesłanek dopuszczalności pełnomocnictwa, w tym w szczególności przesłanki właściwości czynności prawnej.

Artykuł 95 § 1 k.c., jako ewentualna podstawa pełnomocnictwa do udzielenia zgody na zabieg leczniczy małoletniego dziecka, wymaga interpretacji przy zastosowaniu instrumentów wykładni prokonstytucyjnej. Autor glosy zwrócił uwagę na art. 72 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Wprawdzie przyznał rację Sądowi Najwyższemu, że nie ma przepisu wprowadzającego wyjątek od zasady dopuszczalności pełnomocnictwa, to dla Sądu Najwyższego okoliczność, iż zgodę na zabieg może wyrazić przedstawiciel ustawy stanowi zasadniczy argument wyłączający osobisty charakter czynności, a w konsekwencji przesądza dopuszczalność pełnomocnictwa. Ponadto glosator zwrócił uwagę, że stanowisko Sądu Najwyższego zostało wsparte zasadą uwzględnienia interesu i dobra dziecka, jednak wolność człowieka, traktowana priorytetowo, skłania do uznania, że przekazanie prawa do decydowania o podjęciu procesu leczenia małoletniego następuje jako wyjątek od zasady samostanowienia. Wyjątek ten należy zatem stosować wąsko, wyłącznie w odniesieniu do przedstawicieli ustawowych.

Glosy do omawianej uchwały opracowali także A. Kallaus (PiM 2015, nr 4, s. 124), M. Rzońca (Krakowski Przegląd Notarialny 2016, nr 1, s. 157), Z. Jancewicz (Roczniki Nauk Prawnych 2015, nr 4, s. 187), A. Ogrodnik-Kalińska (Studia Prawnicze KUL 2016, nr 4, s. 159) oraz L. Bosek i A. Pielak (OSP 2018, nr 6, poz. 59), a także T. Zimna (LEX nr 1679823). Omówili ją również: B. Janiszewska w opracowaniach „Pełnomocnictwo do wyrażenia zgody na udzielenie świadczenia zdrowotnego” (MoP 2015, nr 15, s. 819) oraz „O udzielaniu pełnomocnictwa medycznego – uwagi na tle uchwały III CZP 19/15” (MoP 2015, nr 19, s. 1043), a także G. Nauka (RiP 2015, nr 33, s. 92).

P.G.

*

teza oficjalna

Krzywdą wynikającą z pozbawienia wolności, niezwiązana z doznaniem uszkodzenia ciała lub uszczerbku zdrowia, i od nich niezależna, stanowi samoistną podstawę przyznania zadośćuczynienia

na podstawie art. 445 § 2 k.c. Jeżeli ujemne przeżycia związane z faktem pozbawienia wolności wpłynęły na pogorszenie stanu zdrowia fizycznego lub psychicznego, poszkodowanemu przysługuje roszczenie na podstawie art. 445 § 1 k.c.

teza opublikowana w „Glosie”

Pozbawienie wolności jest samoistną podstawą przyznania za-
dośćuczynienia, które ma stanowić formę rekompensaty za ne-
gatywne przeżycia psychiczne wiążące się z samym faktem bez-
podstawnego pozbawienia wolności, opisywane jako głęboki
dyskomfort psychiczny, poczucie utraty autonomii, uczucia bez-
radności, osamotnienia, niepokoju o sprawy osobiste. Ta krzywda,
niepowiązana z doznaniem uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia,
i od nich niezależna, podlega naprawieniu na podstawie art. 445
§ 2 k.c. Jeżeli natomiast ujemne przeżycia związane z faktem po-
zbawienia wolności wpłynęły na pogorszenie stanu zdrowia fizycz-
nego lub psychicznego, poszkodowanemu przysługiwałoby ros-
zczenie przewidziane w art. 445 § 1 k.c.

*(wyrok z dnia 19 listopada 2015 r., IV CSK 792/14, M. Wysocka, D. Doń-
czyk, W. Katner, niepubl.)*

Glosa

Jana Ciechorskiego, Glosa 2019, nr 1, s. 116

Glosa jest aprobująca.

W glosowanym orzeczeniu Sąd Najwyższy poruszył zagadnienia o za-
sadniczym znaczeniu dla rozpatrywania roszczeń związanych z przymu-
sowym przyjęciem i hospitalizacją w szpitalu psychiatrycznym. Zdaniem
autora, Sąd Najwyższy zasadnie przyjął, że przyjęcie bez zgody do szpi-
tala psychiatrycznego jest w istocie pozbawieniem wolności pacjenta,
zatem rozpatrywanie dochodzonego roszczenia na podstawie o art. 445
§ 2 k.c. oraz art. 5 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podsta-
wowych wolności jest uzasadnione.

Zdaniem glosatora, ustawodawca przez przyznanie szpitalowi upraw-
nienia do przyjęcia, zatrzymania, a także zastosowania przymusu bezpo-
średniego bez zgody pacjenta, przyznał szpitalowi kompetencję do wy-

konywania władzy publicznej w tym zakresie. Odpowiedzialność w tym zakresie musi być zatem kwalifikowana przy zastosowaniu art. 417 § 1 k.c. Glosator stwierdził, że przy ocenie bezprawności działania szpitala sąd rozpoznający roszczenie odszkodowawcze nie może dokonywać dyferencjacji między bezprawnością przyjęcia osoby zdrowej psychicznie a bezprawnością przyjęcia osoby z zaburzeniami psychicznymi, bezprawność bowiem nie może być relatywizowana w zależności od określonych cech podmiotu, w stosunku do którego działanie lub zachowanie jest skierowane; powinna mieć charakter obiektywny, niezależny od tego, kogo dotyczy.

Zdaniem autora glosy, wadliwość przyjęcia do szpitala może polegać na niespełnieniu jego merytorycznych przesłanek (art. 23 ust. 1 i art. 24 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego) albo wymagań formalnych (art. 23 ust. 2–5), z tym że samo naruszenie przesłanek formalnych nie może powodować uznania przyjęcia za bezzasadne, może natomiast uzasadniać uznanie go za bezprawne. Glosator podkreślił zarazem, że nie można stwierdzić niezasadności takiego przyjęcia, jeżeli przy przyjęciu stwierdzono u pacjenta zarówno przesłanki psychiatryczne, jak i behawioralne, wskazane w art. 23 i 24.

P.G.

*

teza oficjalna

Pozwany będący współnikiem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością może – na podstawie art. 252 § 4 k.s.h. – bronić się zarzutem nieważności uchwały stanowiącej podstawę wytoczonego przeciwko niemu powództwa po upływie terminu do zaskarżenia tej uchwały.

teza opublikowana w „Glosie”

1. Przepis art. 252 § 4 k.s.h. nie wskazuje *expressis verbis* podmiotu uprawnionego do podniesienia przewidzianego w nim zarzutu; nie formułuje jednak w tym zakresie żadnych ograniczeń.

Należy więc uznać, że z uprawnienia podniesienia zarzutu nieważności uchwały może skorzystać każdy, a więc zarówno podmiot uprawniony wymieniony w art. 250 k.s.h., jak i osoby trzecie.

2. Wspólnik nie może na podstawie art. 252 § 4 k.s.h. żądać stwierdzenia nieważności uchwały zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jeżeli – ze względu na upływ terminu określonego w art. 252 § 3 k.s.h. – nie jest dopuszczalne jej zaskarżenie.

3. Uprawnienie przewidziane w art. 252 § 4 k.s.h. nie może służyć wspólnikowi do ominięcia warunków prawnych usprawiedliwiających żądanie stwierdzenia nieważności uchwały.

(wyrok z dnia 26 kwietnia 2017 r., I CSK 639/16, I. Koper, M. Kocon. G. Misiurek, niepubl.)

Glosa

Dominiki Wajdy, Glosa 2019, nr 1, s. 55

Glosa jest częściowo aprobująca.

Wobec przesądzenia w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2013 r., III CZP 13/13 (OSNC 2016, nr 5, poz. 56), że wyrok stwierdzający nieważność uchwały ma charakter konstytutywny, powstaje – w ocenie autorki glosy – wątpliwość, kiedy można posłużyć się zarzutem przewidzianym w art. 252 § 4 k.s.h.

Glosatorka przeanalizowała stanowisko Sądu Najwyższego, który stwierdził, że art. 252 § 4 k.s.h. nie wskazuje *expressis verbis* podmiotu uprawnionego do podniesienia przewidzianego w nim zarzutu i nie formułuje w tym zakresie żadnych ograniczeń. Wobec tego należy uznać, że z uprawnienia podniesienia zarzutu nieważności uchwały może skorzystać zarówno podmiot wymieniony w art. 250 k.s.h., jak i osoby trzecie. Sąd Najwyższy za trafne uznał wyrażane w piśmiennictwie stanowisko, że przyznanie każdemu prawa do podniesienia zarzutu nieważności uchwały sprzecznej z prawem nie jest równoznaczne z uznaniem, iż w tym zakresie występuje skutek podobny do nieważności bezwzględnej. Podniesienie tego zarzutu powoduje, że uchwała będzie pozbawiona skutków prawnych tylko wobec tego, kto podniósł zarzut, zaś wobec pozostałych podmiotów pozostanie ona ważna.

W ocenie autorki glosy, pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w komentowanym wyroku jest trafny. Okoliczność, że osoby trzecie nie mają legitymacji do wniesienia pozwu o stwierdzenie nieważności uchwały, nie przesądza automatycznie dopuszczalności postużenia się przez nie zarzutem nieważności uchwały. Podniesienie zarzutu stanowi instrument prawny o charakterze defensywnym, który umożliwia osobom trzecim obronę wtedy, gdyby spółka z ograniczoną odpowiedzialnością wystąpiła na podstawie podjętej na zgromadzeniu uchwały z roszczeniem przeciwko osobie trzeciej. Istnienie takiego instrumentu prawnego ochrony praw osób trzeci należy uznać za rozwiązanie pożądane i słuszne.

Autorka glosy zwróciła także uwagę, że Sąd Najwyższy uznał, iż uprawnienie przewidziane w art. 252 § 4 k.s.h. nie może służyć wspólnikowi do ominięcia warunków prawnych, które usprawiedliwiają żądanie stwierdzenia nieważności uchwały. Wskazany zarzut nie może być wykorzystywany alternatywnie wobec powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały. Zdaniem Sądu Najwyższego, pozwany będący wspólnikiem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością może bronić się zarzutem nieważności uchwały stanowiącej podstawę wytoczonego przeciwko niemu powództwa po upływie terminu do zaskarżenia tej uchwały.

Glosatorka podkreśliła, że komentowany wyrok powoduje problemy interpretacyjne w razie zestawienia go z wnioskami płynącymi ze wskazanej uchwały składu siedmiu sędziów, w której Sąd Najwyższy przyjął, iż wyrok sądu stwierdzający nieważność sprzecznej z ustawą uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub uchwały walnego zgromadzenia spółki akcyjnej ma charakter konstytutywny, co oznacza konieczność uwzględniania w obrocie prawnym wadliwej uchwały tak długo, jak długo nie zostanie ona z niego wyeliminowana przez prawomocne orzeczenie sądu. W konsekwencji należałoby więc przyjąć, że wspólnik, odmiennie niż osoby trzecie, staje się – wbrew wyrażonej *expressis verbis* w przepisie woli ustawodawcy – pozbawiony możliwości postużenia się zarzutem nieważności uchwały. Brak ograniczeń czasowych co do postużenia się zarzutem przez osoby trzecie sprawia, że stają się one uprzywilejowane w porównaniu ze wspólnikami, co może budzić sprzeciw.

Tytułem podsumowania glosatorka stwierdziła, że komentowany wyrok kolejny raz uwidacznia negatywne konsekwencje płynące z przy-

toczonej uchwały składu siedmiu sędziów oraz ukazuje niedoskonałość rozwiązań prawnych przyjętych w art. 252 i 425 k.s.h.

P.G.

*

1. Obowiązek wynikający z art. 46 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 2015 r. nie był wyłącznie obowiązkiem prawnokarnym, takim jak na przykład obowiązek zapłaty grzywnien i kar pieniężnych, lecz miał charakter cywilnoprawny.

2. Obowiązki majątkowe mające – mimo braku wyraźnego wskazania normatywnego – charakter cywilnoprawny należą do spadku (art. 922 § 1 k.c.).

(wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., II CSK 844/16, H. Pietrkowski, A. Owczarek, R. Trzaskowski, OSNC 2018, nr 5, poz. 53; BSN 2017, nr 11, s. 16)

Glosa

Jana Kluzy, Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia 2017, nr 4, s. 15

Glosa ma charakter częściowo krytyczny.

Autor wskazał, że komentowany wyrok porusza bardzo ważną i aktualną kwestię odpowiedzialności spadkobierców za orzeczone względem spadkodawcy zobowiązania w postępowaniu karnym. Sąd Najwyższy uznał, że obowiązek naprawienia szkody nałożony w sprawie karnej na podstawie art. 46 § 1 k.k. wchodzi w skład spadku na zasadach ogólnych płynących z art. 922 § 1 k.c. i nie stanowi praw i obowiązków ściśle związanych z osobą zmarłego, które w myśl § 2 tego przepisu do spadku nie wchodzi, lecz które wraz ze śmiercią obowiązanego wygasają.

Zdaniem glosatora, sednem sprawy, którego Sąd Najwyższy nie rozważył, jest aspekt intertemporalny. W ocenie autora, przyjęte w wyroku stanowisko zasługuje na aprobatę jedynie w części odnoszącej się do obecnego stanu prawnego, czyli spraw karnych zakończonych po dniu 1 lipca 2015 r., natomiast przed tym dniem nie jest możliwe postawienie znaku równości między obowiązkiem naprawienia szkody orzekanym jako środek kompensacyjny, a tym orzekanym jako środek karny. W ocenie

glosatora, przemawia za tym *ratio legis* dokonanej w 2015 r. nowelizacji kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego, jak również jednoznacznie wskazuje na to brzmienie dotychczasowych przepisów.

Zdaniem komentatora, orzekany do dnia 1 lipca 2015 r. obowiązek naprawienia wyrządzonej szkody jako element kary w stosunku do sprawcy czynu zabronionego nie może podlegać dziedziczeniu i jako taki na podstawie art. 922 § 2 k.c. nie wchodzi w skład spadku.

Glosy opracowali również: P. Rafałowicz (Forum Prawnicze 2017, nr 5, s. 92) oraz J. Trzewik (Glosa 2018, nr 1, s. 95). Wyrok został omówiony także przez A. Grebieniową (Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd orzecznictwa za rok 2017, red. J. Kosonoga, Warszawa 2018, s. 127).

K.G.

*

Świadczenie przejęcia może być uznane za dokument potwierdzający zakończenie robót i ich prawidłowe wykonanie, zgodnie z zasadami sztuki budowlanej jako odpowiednik protokołu odbioru, jeśli strony na zasadzie swobody umów wyrażonej w art. 353¹ k.c. przeniosły do okresu zgłaszania wad etap wykonania drobnych zaległych prac i usunięcia drobnych wad, uznając, że nie stoi to na przeszkodzie przejęciu obiektu do eksploatacji i zapłaty wynagrodzenia. Takie znaczenie świadectwu należy przypisać, uwzględniając w szczególności cel wydania tego dokumentu wynikający z klauzuli 10.1 warunków kontraktowych FIDIC, tj. potwierdzenie, iż roboty zostały wykonane zgodnie z kontraktem (klauzula wymaga, aby zamawiający przyjął roboty, gdy zostaną ukończone zgodnie z kontraktem).

(wyrok z dnia 13 września 2017 r., IV CSK 578/16, M. Koba, W. Katner, M. Kocon, OSP 2019, nr 1, poz. 2)

Glosa

Grzegorz Pawłowski, Orzecznictwo Sądów Polskich 2019, nr 1, poz. 2

Glosa ma charakter krytyczny.

Autor uznał, że komentowany wyrok czyni wyłom w zasadniczo ugruntowanym stanowisku doktryny, budząc wątpliwości co do trafności po-

czynionej przez Sąd Najwyższy interpretacji adaptującej rozwiązania zaczerpnięte z systemu *common law* na grunt polskiego porządku prawnego.

Komentator podkreślił, że teza wyroku sama w sobie nie budzi kontrowersji; staje się ona wątpliwa dopiero w zestawieniu z uzasadnieniem, w którym Sąd Najwyższy przeprowadził budzącą wątpliwości wykładnię pojęć warunków kontraktowych FIDIC. Autor skrytykował możliwość uznania świadectwa przejęcia jako dokumentu potwierdzającego zakończenie robót i ich prawidłowe wykonanie, stanowiąc odpowiednik protokołu odbioru.

Glosator przypomniał, że Sąd Najwyższy rozróżnił pomiędzy występującą w warunkach kontraktowych FIDIC instytucją przejęcia (*taking over*), która ma swoje źródło w systemie *common law*, a odbiorem robót (*acceptance*) w rozumieniu kontynentalnego prawa cywilnego. Podniósł, że o ile dokonanie odbioru robót prowadzi do uznania zobowiązania za wykonane, to stosownie do warunków kontraktowych FIDIC zobowiązanie wykonawcy uznaje się za wykonane nie z chwilą przejęcia robót, lecz wystawienia tzw. świadectwa wykonania (*performance certificate*), co może nastąpić dopiero po upływie regulowanego warunkami okresu zgłaszania wad (*defect notification period*). Samo wydanie świadectwa przejęcia skutkuje jedynie przejściem przez zamawiającego przedmiotu umowy w posiadanie, umożliwiając rozpoczęcie eksploatacji, z perspektywy zaś wykonawcy tworzy podstawę do żądania wynagrodzenia od zamawiającego.

Glosator uwypuklił, że wystawienia świadectwa przejęcia nie można jednoznacznie utożsamić z odbiorem obiektu rozumianym cywilistycznie. Jest to raczej czynność faktyczna poprzedzająca rzeczywisty odbiór; nie prowadzi w żadnym wypadku do aprobaty świadczenia wykonawcy przez inwestora, a tym samym nie skutkuje wygaśnięciem zobowiązania wykonawcy. Instytucja świadectwa przejęcia bliższa jest znanemu na gruncie prawa cywilnego (i praktyki budowlanej) klasycznemu odbiorowi częściowemu. Autor opowiedział się za poglądem, że to świadectwo wykonania oraz wynikające z jego wystawienia skutki prawne dla stron umowy, odpowiada czynności odbioru obiektu.

M.M.

Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, który objął tę funkcję wtedy, gdy spółka była niewypłacalna, ponosi odpowiedzialność przewidzianą w art. 299 k.s.h. za długi spółki powstałe po objęciu przezeń funkcji, także wtedy, gdy zgłoszony przez niego wniosek o ogłoszenie upadłości spółki zostałby oddalony na tej podstawie, że majątek spółki nie wystarczyłby na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego lub wystarczyłby jedynie na zaspokojenie tych kosztów.

(uchwała z dnia 1 grudnia 2017 r., III CZP 65/17, M. Koba, P. Grzegorzczak, K. Pietrzykowski, OSNC 2018, nr 9, poz. 84; BSN 2017, nr 12, s. 4; R.Pr., Zeszyty Naukowe, 2018, nr 1, s. 162)

Glosa

Aleksandra Kappesa, Glosa 2019, nr 1, s. 18

Glosa jest aprobująca.

Glosator stwierdził, że uchwałę należy uznać za jedną z najważniejszych wypowiedzi Sądu Najwyższego dotyczących odpowiedzialności na podstawie art. 299 k.s.h. Uznał, że wskazana przez Sąd Najwyższy podstawa odpowiedzialności ma walor uniwersalny, można ją bowiem stosować także wobec reprezentantów pozostałych przedsiębiorców, takich jak spółki akcyjne, spółdzielnie i inne. Glosowana uchwała odnosi się do zaciągania zobowiązań przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, która jest w stanie niewypłacalności już po zaistnieniu tego stanu. Stan ten oznacza, że członek zarządu powinien zgłosić wniosek o upadłość spółki, by uchronić się przed osobistą odpowiedzialnością za jej zobowiązania z art. 299 § 1 k.s.h. Jeżeli jednak zgłoszony wniosek o upadłość zostaje oddalony, ze względu na brak środków nawet na przeprowadzenie upadłości, spółka powinna zaprzestać zaciągania dalszych zobowiązań. Członek zarządu nie może powoływać się wówczas na to, że zgłosił wniosek o upadłość, by uwolnić się od odpowiedzialności (art. 299 § 2 k.s.h.). Glosator podkreślił, że Sąd Najwyższy trafnie wskazał na art. 415 k.c. jako podstawę dochodzenia roszczeń przez wierzycieli spółki od członków zarządu za zobowiązania zaciągane w stanie niewypłacalności.

Glosator stwierdził, że Sąd Najwyższy odniósł się do odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za zaciągane

przez spółkę zobowiązania w dwóch odrębnych reżymach, wynikających z dwóch odrębnych podstaw prawnych. W pierwszym z nich rozważał odpowiedzialność spółki na podstawie art. 299 k.s.h., a ściślej, analizował obowiązek członka zarządu zgłoszenia wniosku o upadłość nawet w sytuacji, w której jest oczywiste, że sąd upadłościowy wniosek taki oddali na podstawie art. 13 Prawa upadłościowego. W drugim wskazał na art. 415 k.c. jako podstawę odpowiedzialności członków zarządu wobec wierzycieli spółki za zobowiązania, jakie zaciągają w razie „kwalifikowanej” niewypłacalności spółki, gdy brak nawet możliwości wszczęcia postępowania upadłościowego ze względu na „ubóstwo masy”. Członkowie zarządu powinni doprowadzić do zakończenia bytu prawnego spółki i nie zaciągać nowych zobowiązań; ich zaciąganie wobec braku realnych perspektyw zaspokojenia wierzycieli takich wierzytelności jest zdarzeniem wyrządzającym szkodę tym wierzycielom. Wskazanie na obowiązek zakończenia działalności spółki w związku z jej niewypłacalnością i niemożnością wszczęcia postępowania upadłościowego oraz uznanie, że zaciąganie zobowiązań w takiej sytuacji stanowi delikt w rozumieniu art. 415 k.c., wzmacnia wagę i znaczenie głosowanej uchwały.

Uchwałę omówili w przeglądach orzecznictwa: M. Strus-Wołos (Pal. 2018, nr 1–2, s. 176), T. Szczurowski (PUG 2018, nr 3, s. 32) oraz P. Popardowski (Glosa 2018, nr 3, s. 7).

P.G.

*

teza oficjalna

Definiując uchwałę „nieistniejącą”, należy przyjąć, że jest to uchwała podjęta nie przez organ spółdzielni, lecz przez osoby, które w momencie jej podejmowania nie posiadały statusu prawnego organu.

teza opublikowana w „Radcy Prawnym. Zeszytach Naukowych”

W katalogu przyczyn nieistnienia uchwały bez wątpienia mieści się również sytuacja, gdy uchwała została podjęta przez organ nieistniejący [...]. Definiując uchwałę „nieistniejącą”, należy przyjąć,

że jest to uchwała podjęta nie przez organ spółdzielni, lecz przez osoby, które w momencie jej podejmowania nie posiadały statusu prawnego organu. Jeżeli więc w takiej sytuacji uchwała w rzeczywistości nie zapadła, to nie sposób mówić o niej, że jest ona skuteczna lub bezskuteczna, uchwała bowiem w takim wypadku nie istnieje.

(wyrok z dnia z dnia 20 grudnia 2017 r., I CSK 160/17, W. Katner, M. Kocon, M. Romańska, niepubl.)

Glosa

Krzysztofa Jasińskiego, Radca Prawny. Zeszyty Naukowe 2018, nr 3, s. 195

Glosa ma charakter aprobujący.

Glosator wskazał, że komentowane orzeczenie jest kolejnym głosem w długoletniej dyskusji dotyczącej kategorii uchwał nieistniejących. Choć bezpośrednio nie odnosi się do samej kategorii uchwały nieistniejącej, to Sąd Najwyższy jednoznacznie przyjmuje istnienie tej konstrukcji, wskazując, że podjęcie uchwały przez organ nieistniejący stanowi przyczynę nieistnienia uchwały. Orzeczenie to jest racjonalnym głosem w dyskusji i może stanowić argument za przesądzeniem zasadności wyróżniania kategorii uchwały nieistniejącej. Wyrok zapadł na gruncie regulacji prawa spółdzielczego, niemniej ze względu na podobieństwo materii ma zastosowanie także do spółek handlowych.

Autor wskazał, że analiza omawianego zagadnienia prowadzi do wniosku, iż ustalenie, czy dana uchwała podlega zaskarżeniu na podstawie przepisów kodeksu spółek handlowych, czy też powództwem o ustalenie nieistnienia, wymaga uprzedniego ustalenia, czy w sensie prawnym mamy do czynienia z uchwałą. Co do zasady linia rozgraniczająca oba powództwa powinna zostać ustalona na podstawie dwóch kryteriów: czy zaskarżona czynność została dokonana przez organ, który istniał (w tym miał prawidłowy skład), oraz czy organ generalnie był uprawniony do podejmowania uchwał. Jeżeli odpowiedź na którekolwiek z ww. pytań jest przecząca, wówczas zasadne jest powództwo o ustalenie nieistnienia. W razie odpowiedzi pozytywnej zasadne jest wytoczenie powództwa o stwierdzenie nieważności.

Należy także postulować rozumienie pojęcia „nieistniejąca czynność prawna” jako skrótu myślowego oznaczającego pewne zdarzenie faktyczne, które nie stanowi czynności konwencjonalnej, choć najczęściej w założeniu osoby dokonującej taką czynność ma stanowić. W tych kategoriach należy wyróżnić dwa rodzaje uchwał nieistniejących. Pierwszy dotyczy rzekomych uchwał zbiorowości, która w rzeczywistości nie jest zgromadzeniem; są to „uchwały” osób niebędących współnikami, podjęte bez zachowania kworum na zgromadzeniu oraz na niezwołanym lub odwołanym zgromadzeniu. Druga natomiast kategoria dotyczy oświadczeń co prawda dokonanych na zgromadzeniu, jednak ze względu na okoliczności niemożliwych do przypisania temu zgromadzeniu, takich jak uchwały, które nie uzyskały wymaganej większości, uchwały sfałszowane, zaprotokołowane mimo niepowzięcia.

W ocenie glosatora, w kontekście dokonanych rozważań głosowane orzeczenie stanowi krok w dobrym kierunku, nie zawsze bowiem powództwo oparte na art. 252 albo 249 k.s.h. jest właściwe. W przypadku gdy oświadczenie jedynie zostało nazwane uchwałą, ale w sensie prawnym nią nie jest, nie można uznać, że powinno się do niego stosować regulację kodeksu spółek handlowych z wszystkimi jej ograniczeniami. W interesie zarówno członków korporacji, jak i bezpieczeństwa obrotu leży jak najszybsze ustalenie statusu danej uchwały i ewentualne potwierdzenie jej wadliwości. Jednocześnie sądy mają uprawnienia, które w rozsądnym nie-długim czasie pozwalają tymczasowo wyjaśnić sytuację prawną.

S.J.

*

teza oficjalna

Pytanie prawne o wykładnię przepisów prawa unijnego (pytanie prejudycjalne) powinno być – zgodnie z art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864 ze zm.) – kierowane do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w każdej sprawie, w której konieczna jest interpretacja tych przepisów. Orzeczenie Trybunału wiąże w sprawie, w której sąd zwrócił się z pytaniem, jednak biorą je pod uwagę wszystkie inne sądy krajowe.

teza opublikowana w „Glosie”

1. Jeżeli zostaje spełnione kryterium powiązania spółki z terytorium krajowym wedle prawa luksemburskiego, swoboda przedsiębiorczości obejmuje polską spółkę dokonującą przekształcenia się w spółkę prawa luksemburskiego. Miejsce wykonywania znaczącej części lub nawet całości swej działalności przez spółkę pozostaje bez znaczenia, o ile tylko spełniła ona wymagania dotyczące reinkorporacji jako osoba prawna państwa przyjmującego.

2. Sąd rejestrowy jest zobowiązany, mimo nieuchylenia przepisów uznanych wyrokiem TSUE z dnia 25 października 2017 r. za naruszające zasadę swobody przedsiębiorczości, odmówić zastosowania przepisów prawa polskiego przewidujących przeprowadzenie pełnej procedury likwidacyjnej spółki oraz dokonać wykładni pozostałych przepisów z zastosowaniem interpretacji pronounijnej, przełamując reguły wykładni językowej.

(postanowienie z dnia 25 stycznia 2018 r., IV CSK 664/14, K. Tyczka-Rote, A. Owczarek, R. Trzaskowski, OSNC 2018, nr 11, poz. 109; BSN 2018, nr 6, s. 10)

Glosa

Aleksandra Chłopeckiego, Glosa 2019, nr 1, s. 26

Glosa jest krytyczna.

Autor glosy skrytykował poglądy wyrażone w komentowanym postanowieniu, zwracając uwagę, że zajęte w nim liberalne stanowisko – podobnie jak stanowisko zajęte w orzeczeniu Trybunału Sprawiedliwości wydanym w związku z wnioskiem Sądu Najwyższego o wydanie w trybie prejudycjalnym orzeczenia dotyczącego wykładni art. 49 i 54 TFUE – jest nielogiczne, gdyż zakłada ciągłość prawną bytu osoby prawnej oraz prowadzi do naruszenia praw wierzycieli i współników spółki, która przenosi swoją siedzibę. W ocenie glosatora, wykładnia dokonana przez Trybunał Sprawiedliwości broni się tylko przy założeniu, że w rachubę wchodzi niewielka spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, nieposiadającą istotnych i niespłaconych zobowiązań, nie zdaje zaś egzaminu w przypadku większych organizmów gospodarczych.

Glosator stwierdził, że nie można nie podzielić poglądu Sądu Najwyższego, iż najlepszym rozwiązaniem byłaby ingerencja ustawodawcy, np. na podobieństwo regulacji zabezpieczających interesy współników i wierzycieli w przypadku podziału spółki (por. art. 546 k.s.h.). Jego zdaniem, możliwe jest, że zastosowanie *per analogiam* przepisów o podziale spółki byłoby zasadniejsze niż stosowanie przepisów o likwidacji, która zakłada m.in. pełne zaspokojenie wierzycieli, a podział spółki jedynie zabezpieczenie ich praw, co z punktu widzenia praktycznego ma w przypadku transgranicznej zmiany siedziby spółki znacznie większy sens.

W podsumowaniu glosator stwierdził, że Sąd Najwyższy – mając świadomość problemów związanych z ekstrapolacją poglądu Trybunału Sprawiedliwości – podkreślił w uzasadnieniu postanowienia ograniczoną czyli niedziałającą *erga omnes* skuteczność orzeczenia prejudycjalnego.

P.G.

prawo cywilne procesowe

Zarzut zapisu na sąd polubowny, dotyczącego stosunku prawnego pomiędzy wystawcą weksla a remitentem, jest skuteczny w stosunku do wystawcy weksla także wtedy, gdy pozwanym, obok tego wystawcy weksla, jest poręczyciel wekslowy, który nie był stroną umowy poddającej spór pod rozstrzygnięcie sądu polubownego.

(uchwała z dnia 24 lutego 2005 r., III CZP 86/04, M. Wysocka, M. Sychowicz, D. Zawistowski, OSNC 2006, nr 2, poz.18; Wokanda 2005, nr 6, s. 5; Wokanda 2005, nr 4, s.10; BSN 2005, nr 2, s. 12; NPN 2005, nr 2, s. 79; Pr.Spółek 2006, nr 2, s. 58; R.Pr. 2006, nr 2, s. 120)

Glosa

Marka Topora, Glosa 2019, nr 1, s. 41

Glosa jest aprobująca.

Glosator stwierdził, że Sąd Najwyższy trafnie rozstrzygnął problem skuteczności zapisu na sąd polubowny w sytuacji, w której został on zawarty w stosunku do jednego ze współuczestników procesowych, a nie był ukonstytuowany w stosunku do drugiego takiego współuczestnika.

Regulacja przepisów kodeksu postępowania cywilnego, jak też kodeksu cywilnego nie daje, zdaniem glosatora, prostej odpowiedzi na pytanie, jak zapis na sąd polubowny wpływa na sytuację procesową podmiotów związanych ze stosunkiem prawnym objętym zapisem na sąd polubowny. W ocenie glosatora, komentowana uchwała nasuwa oczywiste pytanie o granice skuteczności zapisu na sąd polubowny na gruncie procesu cywilnego. Waga poruszonego przez Sąd Najwyższy zagadnienia dla praktyki obrotu gospodarczego stwarza konieczność szerszej analizy wskazanej problematyki, tym bardziej wobec dynamicznego rozwoju arbitrażu jako atrakcyjnej metody alternatywnego rozstrzygania sporów. Ponadto, jak przyjął glosator, uchwała stanowi doskonały asumpt do szerszej dyskusji na temat wpływu klauzuli arbitrażowej na sytuację procesową podmiotów, po których stronie wystąpi jakiś z analizowanych przez Sąd Najwyższy rodzajów współuczestnictwa procesowego.

Tytułem szeroko ujętych wniosków glosator stwierdził, że teza komentowanego orzeczenia Sądu Najwyższego zasługuje na aprobatę, gdyż arbitrażowa droga sądowa może wiązać jedynie podmioty, które dokonają stosownego zapisu na sąd polubowny albo następnie zdecydują się oddać spór pod rozstrzygnięcie sądu polubownego. Powstanie zaś współuczestnictwa koniecznego po którejkolwiek stronie procesu skutkuje tym, że zapis na sąd polubowny dokonany pomiędzy jednym ze współuczestników koniecznych a drugą stroną nie wpływa na kognicję sądu powszechnego w odniesieniu do tak ukształtowanego podmiotowo sporu. Rozszerzona skuteczność klauzuli arbitrażowej nie obejmuje zatem przypadków zaistnienia współuczestnictwa koniecznego.

Głosę częściowo krytyczną opracował Mirosław H. Koziński (PS 2005, nr 11–12, poz. 235). W przeglądach orzecznictwa uchwałę uwzględnili: Z. Strus (Pal. 2005, nr 5–6, s. 266) oraz J. Jastrzębski (Glosa 2006, nr 4, s. 20).

P.G.

*

Wierzyciel, który przyłączył się do postępowania egzekucyjnego, może powołać się wobec osoby trzeciej na skutki zajęcia nieruchomości tylko wtedy, gdy dokonano w księdze wieczystej wpisu

o przyłączeniu lub złożono wniosek do zbioru dokumentów, chyba że osoba trzecia wiedziała o przyłączeniu.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 6 listopada 2007 r., III CZP 93/07, T. Wiśniewski, H. Ciepła, J. Górowski, I. Gromska-Szuster, G. Misiurek, M. Sychowicz, H. Wrzeszcz, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 68; Prok. i Pr. 2009, nr 7-8, wkładka, s. 42, BSN 2007, nr 11, s. 7; Rej. 2007, nr 11, s. 187; Rej. 2007, nr 12, s. 202; Pal. 2008, nr 1–2, s. 281; NPN 2008, nr 1, s. 124; Rej. 2008, nr 9, s. 186)

Artykuł

Macieja Klonowskiego, „Uwagi na gruncie uchwały Sądu Najwyższego w składzie siedmiu sędziów z dnia 6 listopada 2007 r. (III CZP 93/07)”, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2018, nr 3, s. 48; Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2018, nr 4, s. 63

Opracowanie ma charakter krytyczny.

W ocenie autora, konsekwencją zaakceptowania uchwały Sądu Najwyższego, jest sytuacja, w której po pozalicytacyjnym zbyciu nieruchomości przez dłużnika nie opłaca się przyłączać do egzekucji w sposób przewidziany w art. 927 k.p.c., tj. w charakterze wierzyciela egzekwującego, gdyż w jej świetle wierzyciel taki nie zyska w związku z przyłączeniem się do egzekucji żadnej ochrony prawnej. Bardziej opłacalne będzie złożenie samego tytułu wykonawczego wraz dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty z powołaniem się na art. 1036 § 1 pkt 1 k.p.c.

Zdaniem autora należy przyjąć, że uchwała Sądu Najwyższego doprowadziła do niepożądanych z punktu widzenia państwa prawnego dysproporcji między przysługującym wierzycielowi zakresem ochrony a prawami przysługującymi dłużnikowi i osobom dokonującym z nim czynności prawnej w złej wierze. Zważywszy na to, że została podjęta w składzie siedmiu sędziów, mało prawdopodobne jest odwrócenie jej skutków, zatem jedynym sposobem na przywrócenie zaburzonej równowagi wydaje się być jedynie podjęcie przez ustawodawcę stosownych działań legislacyjnych zmierzających do zagwarantowania, iż raz ujawnione zajęcie nieruchomości pozwala dalszym wierzycielom przyłączyć się do prowadzonej egzekucji – ze skutkiem wobec osób trzecich – aż do chwili uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności.

Do omawianej uchwały opracowała głosę A. Kosobudzka (Rej. 2009, nr 12, s. 97), jak też omówił ją W. Grajdura w opracowaniu „Przyłączenie się wierzyciela do egzekucji z nieruchomości” (PS 2009, nr 11–12, s. 74).

S.J.

*

1. Urzędowe poświadczenie podpisu na dokumencie prywatnym (art. 788 § 1 k.p.c.) może być dokonane także w innym czasie niż czynność prawna, na podstawie której uprawnienie wierzyciela lub obowiązek dłużnika przeszły po powstaniu tytułu egzekucyjnego na inną osobę.

2. Dokument zawierający oświadczenie notariusza o istnieniu podpisów notarialnie poświadczonych na oryginale umowy, na podstawie której uprawnienie wierzyciela lub obowiązek dłużnika przeszły po powstaniu tytułu egzekucyjnego na inną osobę, złożone na poświadczeniu zgodności wyciągu z tej umowy z jej oryginałem, jest dokumentem prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym w rozumieniu art. 788 § 1 k.p.c.

(uchwała z dnia 13 maja 2015 r., III CZP 15/15, J. Gudowski, M. Szulc, D. Zawistowski, OSNC 2016, nr 5, poz. 56; BSN 2015, nr 5, s. 12; Rej. 2015, nr 6, s. 152; NPN 2015, nr 3, s. 115)

Glosa

Przemysław Jadłowski, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2018, nr 7, s. 76

Glosa ma charakter polemiczny.

Zdaniem glosatora, uznanie pozytywnego orzekania na podstawie wyciągu z umowy za dopuszczalne jest możliwe, jednak powinno ono stanowić – wbrew stanowisku Sądu Najwyższego w głosowanej uchwale i poglądom sądów powszechnych wyrażanych w orzeczeniach wydanych po jej opublikowaniu – raczej wyjątek od reguły niż regułę; tylko w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach można uznać, że przedstawiony wyciąg umowy wierzytelności wywoła niezachwiane przekonanie,

iż w rzeczywistości doszło do przejścia wierzytelności. Taka sytuacja może mieć miejsce wtedy, gdy wyciąg będzie pomijał pojedyncze informacje, których z dowolnych względów wierzyciel nie chce ujawniać w postępowaniu klauzulowym, np. cenę nabycia wierzytelności. W takim przypadku należałoby postulować, aby dokonujący poświadczenia notariusz wskazywał w klauzuli poświadczającej, co zawiera pominięty fragment, w takiej bowiem sytuacji do materiału dowodowego dołączane jest oświadczenie notariusza, że w wyciągu nie został pominięty żaden inny element oryginalnej umowy.

Glosator negatywnie ocenił sytuację, w której sąd nadaje w trybie art. 788 k.p.c. klauzulę wykonalności na podstawie wyciągu z umowy cesji, w którym pominięte zostały całe paragrafy zawartej umowy, zwłaszcza zaś gdy nie można na podstawie treści niepominiętych ustalić, jaka była treść fragmentów pominiętych. Nie można rozsądnie wykluczyć, że wśród pominiętych fragmentów znalazły się takie, które uzależniały dojście do skutku umowy od ziszczenia się warunku, upływu terminu lub też wprost przewidywały przejście wierzytelności z powrotem na cedenta po upływie wskazanego okresu w przypadku cesji powierniczej. W takiej sytuacji nie może być mowy o udowodnieniu przejścia wierzytelności w omówionym sensie.

Zdaniem autora, główną wadą glosowanego orzeczenia jest to, że takiego właśnie rozróżnienia nie dokonano, co – być może niekoniecznie zgodnie z wolą Sądu Najwyższego, który uchwałę wydał – doprowadziło do bezkrytycznego przyjmowania przez sądy powszechne wyciągów z umowy cesji wierzytelności jako dokumentów będących podstawą nadania klauzuli wykonalności w trybie art. 788 k.p.c.

Głosę aprobującą opracował K. Kowalski (Rejent 2017, nr 11, s. 110). Omówił ją także G. Jędrejek (Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd orzecznictwa, red. J. Kosonoga, Warszawa 2016, s. 206).

S.J.

*

Na gruncie art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1988 ze zm.), w wersji obowiązującej przed nowelą z dnia 10 lipca

2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz.1311), co do zasady bank był obowiązany do udzielania na żądanie komornika sądowego, w związku z prowadzonym postępowaniem egzekucyjnym, informacji odnoszących się do kontrahentów posiadacza rachunku bankowego, który jest zarazem dłużnikiem egzekwowanym, jeżeli jest to konieczne do uzyskania danych umożliwiających skierowanie egzekucji do wierzytelności przysługujących temu dłużnikowi w stosunku do innych podmiotów. Jedynie w przypadkach, gdy zachodzą uzasadnione wątpliwości, co do tego, czy żądane przez komornika sądowego informacje rzeczywiście są niezbędne do prawidłowego przeprowadzenia egzekucji, bank jest obowiązany do kontroli żądania sądowego organu egzekucyjnego. Wynika to z ustawowego obowiązku ochrony tajemnicy bankowej i profesjonalnego charakteru prowadzonej przez banki działalności, które implikują odpowiednio wysoki poziom należytej staranności.

(wyrok z dnia 13 stycznia 2017 r., III CSK 53/16, A. Górski, W. Pawlak, K. Weitz, M.Pr.Bank 2018, nr 4, s. 34)

Glosa

Wojciecha Zrędy, Monitor Prawa Bankowego 2018, nr 12, s. 32

Glosa ma charakter aprobujący.

Autor zgodził się ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, że żądanie udzielenia przez bank dodatkowych informacji w sytuacji, w której środki zapisane na rachunku dłużnika pozwalają na pełne zaspokojenie egzekwowanej wierzytelności, nie ma uzasadnienia. Bank ma obowiązek udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową komornikowi sądowemu lub administracyjnemu organowi egzekucyjnemu oraz centralnemu biurze łącznikowemu wyłącznie w zakresie niezbędnym do prawidłowego prowadzenia postępowania egzekucyjnego, postępowania zabezpieczającego oraz wykonywania innych czynności wynikających z ustawowych zadań komornika sądowego, administracyjnego organu egzekucyjnego oraz centralnego biura łącznikowego. Może też zażądać podania wpływów i obciążeń rachunków, ich tytułów

oraz odpowiednio ich nadawców i odbiorców (imię i nazwisko, firma, adres, siedziba).

Glosator podzielił również pogląd wyrażony w omawianym orzeczeniu, że zasadniczo bank nie jest uprawniony do badania, czy żądane przez komornika informacje są rzeczywiście niezbędne do prawidłowego prowadzenia postępowania egzekucyjnego. Dodał ponadto, że komornik (administracyjny organ egzekucyjny, centralne biuro łącznikowe) może żądać informacji stanowiących tajemnicę bankową także w zakresie niezbędnym do prawidłowego wykonywania innych (niż egzekucja i zabezpieczenie) czynności wynikających z ustawowych zadań tych organów.

W dalszej części autor zwrócił uwagę na problem związany z zadaniem komornika określonym w art. 2 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1309, ze zm.). Wskazał, że gdy komornik przedstawi odpis zarządzenia sądu lub prokuratora, bank na jego żądanie ma obowiązek udzielić informacji także w ramach czynności sporządzania protokołu stanu faktycznego przed wszczęciem procesu sądowego lub przed wydaniem orzeczenia na zarządzenie sądu lub prokuratora. Podkreślił, że wówczas z zarządzenia sądu lub prokuratora musi jednoznacznie wynikać obowiązek ustalenia przez komornika w protokole stanu faktycznego informacji stanowiących tajemnicę bankową.

Podsumowując glosator stwierdził, że Sąd Najwyższy oraz ustawodawca dostrzegają istotną relację pomiędzy obowiązkiem ochrony tajemnicy bankowej a koniecznością poprawiania skuteczności egzekucji. Dodał, że w interesie banków, będących podstawową grupą wierzycieli na rynku, jest wzmocnienie egzekucji. W ocenie autora, Sąd Najwyższy w omawianym orzeczeniu dał wyraz prawidłowemu pogładowi, że niejasne przepisy należy interpretować, mając także na względzie – ważny dla państwa i obywateli – ich cel egzekucyjny.

Wyrok został omówiony w przeglądzie orzecznictwa przez M. Bączyka (M.Pr.Bank. 2018, nr 3, s. 49).

M.K.

Wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku złożony w dniu jego ogłoszenia, lecz przed dokonaniem ogłoszenia, jest nieskuteczny.

(uchwała z dnia 24 maja 2017 r., III CZP 18/17, J. Gudowski, W. Pawlak, B. Dobrowolski, OSNC 2018, nr 2, poz. 18; OSP 2019, nr 1, poz. 3; BSN 2017, nr 5, poz. 12; R.Pr., Zeszyty Naukowe 2017, nr 2, s. 196)

Glosa

Macieja Rzewuskiego, Orzecznictwo Sądów Polskich 2019, nr 1, poz. 3

Glosa ma charakter krytyczny.

Autor zaznaczył, że przekonuje go w pełni zapatrywanie, któremu dano wyraz w przytoczonej na wstępie tezie uchwały, podniósł jednak, że na tle obowiązującego prawa postępowania cywilnego może być ono postrzegane wyłącznie w charakterze postulatu *de lege ferenda*.

Zdaniem komentatora, w świetle wykładni semantycznej art. 328 § 1 k.p.c. bez znaczenia pozostaje to, o której godzinie wyrok został ogłoszony, skoro bowiem racjonalny prawodawca posłużył się tu sformułowaniem „od dnia”, to należy przyjąć, że dokonał tego świadomie, z zamiarem zredagowania zasady liczenia rzonego terminu od początku dnia, w którym nastąpiła publikacja orzeczenia; godzina ogłoszenia wyroku nie ma znaczenia dla kwestii liczenia terminu procesowego.

Glosator zwrócił uwagę, że Sąd Najwyższy wprowadził istotne, choć nieuzasadnione dysproporcje pomiędzy stroną, która składa wniosek bezpośrednio w biurze podawczym sądu, a stroną, która korzysta w tym zakresie z usług operatora publicznego.

Uchwałę omówił także M. Pilich (Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd orzecznictwa za rok 2017, red. J. Kosonoga, Warszawa 2018, s. 184).

M.M.

*

teza oficjalna

Przepis art. 626¹³ § 2 k.p.c. wyłącza stosowanie art. 350 § 1 k.p.c. w zakresie sprostowania usterek wpisu w księdze wieczystej.

teza opublikowana w „Glosie”

W świetle art. 626¹³ § 2 k.p.c. nie jest wyłączone sprostowanie usterki wpisu w księdze wieczystej dotyczącego powołania podstawy dokonania wpisu, w tych wypadkach, gdy wpis został dokonany zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

(postanowienie z dnia 26 stycznia 2018 r., II CZ 91/17, H. Pietrzkowski, P. Grzegorzczak, K. Weitz, niepubl.)

Glosa

Macieja Rzewuskiego, Glosa 2019, nr 1, s. 75

Glosa jest aprobująca.

Przedmiotem glosy była próba oceny poglądu Sądu Najwyższego w zakresie kwestii wieczystoksięgowych, a w rachubę wchodziło wskazanie różnic między prostowaniem a uzupełnieniem wpisu w księdze wieczystej. W ocenie glosatora, różnice te nie są ani wyraźne, ani oczywiste.

Glosator podzielił twierdzenie Sądu Najwyższego, że skoro w postępowaniu wieczystoksięgowym skarga kasacyjna przysługuje od wydanego przez sąd drugiej instancji postanowienia co do istoty sprawy, a także postanowienia w przedmiocie odrzucenia wniosku i umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie (art. 519¹ § 1 k.p.c.), to dopuszczalność tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia w tego typu sprawach zależy przede wszystkim od ustalenia, czy zaskarżone postanowienie zapadło co do istoty sprawy. Przyznał także rację Sądowi Najwyższemu co do tego, że w postępowaniu wieczystoksięgowym postanowieniem wydanym co do istoty sprawy jest takie postanowienie, które kładzie kres określonym czynnościom związanym z wpisem w księdze wieczystej w zakresie uprawnień podmiotowych związanych z ustrojem ksiąg wieczystych. W konsekwencji trafny jest pogląd, że postanowienie wydane na podstawie art. 626¹³ § 2 k.p.c. w przedmiocie sprostowania usterek wpisu dokonanego w księdze wieczystej nie jest postanowieniem co do istoty sprawy w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c.

P.G.

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC 2019, NR 4

W razie śmierci uczestnika postępowania wieczystoksięgowego sąd nie zawiesza postępowania.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 28 listopada 2018 r., III CZP 25/18, D. Zawistowski, T. Bielska-Sobkowicz, D. Dończyk, A. Kozłowska, G. Misiurek, M. Romańska, K. Weitz, OSNC 2019, nr 4, poz. 34)

*

Odpis pisma procesowego zawierającego rozszerzenie powództwa nie podlega doręczeniu na podstawie art. 132 § 1 k.p.c.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 11 grudnia 2018 r., III CZP 31/18, D. Zawistowski, D. Dończyk, A. Kozłowska, G. Misiurek, W. Pawlak, A. Piotrowska, M. Romańska, OSNC 2019, nr 4, poz. 35)

*

W postępowaniu wszczętym przez klienta przeciwko podmiotowi rynku finansowego o zapłatę kwoty roszczenia zgłoszonej w reklamacji klienta, art. 8 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2270) nie wyłącza możliwości kwestionowania przez podmiot rynku finansowego zasadności dochodzonego roszczenia; na podmiocie tym spoczywa

ciężar dowodu, że powodowi nie przysługuje roszczenie lub przysługuje w niższej wysokości.

(uchwała z dnia 13 czerwca 2018 r., III CZP 113/17, A. Piotrowska, W. Katner, M. Kocon, OSNC 2019, nr 4, poz. 36)

*

Nabywca licytacyjny nieruchomości, który dokonuje na podstawie art. 968 § 2 k.p.c. zaliczenia na poczet ceny nabycia wierzytelność innego wierzyciela za jego zgodą, błędnie przyjmując, że wierzytelność ta ze względu na jej wysokość i zasady pierwszeństwa zaspokojenia wynikające z art. 1025 k.p.c. znajduje pokrycie w cenie nabycia, powinien zostać wezwany przez sąd do uiszczenia brakującej części ceny w terminie określonym w art. 967 k.p.c., pod rygorem przewidzianym w art. 969 § 1 k.p.c.

(uchwała z dnia 12 lipca 2018 r., III CZP 60/18, A. Piotrowska, W. Pawlak, K. Tyczka-Rote, OSNC 2019, nr 4, poz. 37)

*

Na postanowienie w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych wydane przez asesora, który nie pełni obowiązków sędziego (art. 106i § 10 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 23), przysługuje zażalenie do sądu drugiej instancji (art. 394 § 1 k.p.c.).

(uchwała z dnia 26 lipca 2018 r., III CZP 10/18, A. Piotrowska, W. Pawlak, K. Tyczka-Rote, OSNC 2019, nr 4, poz. 38)

*

Od postanowienia rozstrzygającego co do istoty w sprawie o wpis w księdze wieczystej, wydanego przez asesora sądowego w sądzie rejonowym, który nie uzyskał prawa do pełnienia obowiązków sędziego, przysługuje apelacja.

(uchwała z dnia 7 września 2018 r., III CZP 58/18, M. Romańska, P. Grzegorzczak, K. Strzelczyk, OSNC 2019, nr 4, poz. 39)

Od postanowienia rozstrzygającego co do istoty w sprawie o wpis w księdze wieczystej, wydanego przez asesora sądowego w sądzie rejonowym, który nie uzyskał prawa do pełnienia obowiązków sędziego, przysługuje apelacja.

(uchwała z dnia 7 września 2018 r., III CZP 26/18, M. Romańska, P. Grzegorzczak, K. Strzelczyk, OSNC 2019, nr 4, poz. 40)

*

Od postanowienia rozstrzygającego co do istoty w sprawie o wpis w księdze wieczystej, wydanego przez asesora sądowego w sądzie rejonowym, który nie uzyskał prawa do pełnienia obowiązków sędziego, przysługuje apelacja.

(uchwała z dnia 7 września 2018 r., III CZP 34/18, M. Romańska, P. Grzegorzczak, K. Strzelczyk, OSNC 2019, nr 4, poz. 41)

*

Od postanowienia rozstrzygającego co do istoty w sprawie o wpis w księdze wieczystej, wydanego przez asesora sądowego w sądzie rejonowym, który nie uzyskał prawa do pełnienia obowiązków sędziego, przysługuje apelacja.

(uchwała z dnia 7 września 2018 r., III CZP 40/18, M. Romańska, P. Grzegorzczak, K. Strzelczyk, OSNC 2019, nr 4, poz. 42)

*

Od postanowienia rozstrzygającego co do istoty w sprawie o wpis w księdze wieczystej, wydanego przez asesora sądowego w sądzie rejonowym, który nie uzyskał prawa do pełnienia obowiązków sędziego, przysługuje apelacja.

(uchwała z dnia 7 września 2018 r., III CZP 43/18, M. Romańska, P. Grzegorzczak, K. Strzelczyk, OSNC 2019, nr 4, poz. 43)

*

Od postanowienia rozstrzygającego co do istoty w sprawie o wpis w księdze wieczystej, wydanego przez asesora sądowego

w sądzie rejonowym, który nie uzyskał prawa do pełnienia obowiązków sędziego, przysługuje apelacja.

(uchwała z dnia 7 września 2018 r., III CZP 57/18, M. Romańska, P. Grzegorzczak, K. Strzelczyk, OSNC 2019, nr 4, poz. 44)

*

Członkami uczestniczącymi w walnym zgromadzeniu w rozumieniu art. 8³ ust. 9 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 845) są wszyscy członkowie obecni na tym zgromadzeniu, którzy wzięli udział w głosowaniu nad uchwałą.

(wyrok z dnia 28 marca 2018 r., IV CSK 297/17, K. Tyczka-Rote, A. Kozłowska, R. Trzaskowski, OSNC 2019, nr 4, poz. 45)

*

Dopuszczalne jest postanowienie umowy ubezpieczenia autocasco, że podstawę ustalenia odszkodowania w przypadku szkody całkowitej stanowi wartość pojazdu ustalona przez ubezpieczyciela w dniu zawarcia tej umowy (art. 824¹ § 1 k.c.).

(wyrok z dnia 24 kwietnia 2018 r., V CSK 305/17, M. Koba, W. Pawlak, R. Trzaskowski, OSNC 2019, nr 4, poz. 46)

*

Przepisy kodeksu cywilnego o odpowiedzialności sprzedawcy za wady fizyczne rzeczy nie mają zastosowania do sprzedaży praw udziałowych (art. 555 k.c.).

(wyrok z dnia 26 kwietnia 2018 r., I CSK 157/17, D. Zawistowski, M. Szulc, K. Tyczka-Rote, OSNC 2019, nr 4, poz. 47)

*

Do związku sportowego, działającego w formie związku stowarzyszeń (art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie,

jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1463), stosuje się odpowiednio art. 4 ust. 2 w związku z art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 210).

(postanowienie z dnia 23 maja 2018 r., IV CSK 254/17, W. Katner, A. Piotrowska, K. Tyczka-Rote, OSNC 2019, nr 4, poz. 48)

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC-ZD 2019, NR A

Przepis art. 442¹ § 2 k.c. ma zastosowanie także wtedy, gdy wobec sprawcy czynu niedozwolonego, ponoszącego odpowiedzialność na podstawie art. 436 § 1 k.c., zachodzą okoliczności wskazane w art. 31 § 1 k.k., które stanowiły podstawę umorzenia postępowania karnego na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 25 maja 2018 r., III CZP 116/17, D. Zawistowski, P. Grzegorzczuk, J. Gudowski, W. Pawlak, H. Pietrkowski, M. Romańska, M. Wysocka, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 1)

*

W rozliczeniach między współwłaścicielem pozbawionym współposiadania nieruchomości a współwłaścicielem, który do tego doprowadził i korzystał z nieruchomości w sposób wykraczający poza swoje uprawnienie, należy uwzględnić także korzystanie z nieruchomości przez jego domowników i obciążyć go wynagrodzeniem z tego tytułu.

(postanowienie z dnia 11 stycznia 2018 r., III CSK 349/16, A. Owczarek, R. Trzaskowski, K. Zawada, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 2)

*

Prawo do rekompensaty z tytułu poniesionych kosztów w związku ze świadczeniem przez operatora usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego (art. 50 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy

z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2136 ze zm.) może być przedmiotem przelewu.

(postanowienie z dnia 11 stycznia 2018 r., III CZP 63/17, A. Owczarek, R. Trzaskowski, K. Zawada, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 3)

*

1. Utrwalony podział do korzystania z nieruchomości zabudowanej, wynikający z zawartego pomiędzy współwłaścicielami porozumienia, stanowi istotne kryterium, według którego dokonywany jest jej podział fizyczny z ustanowieniem odrębnej własności lokali, chyba że jest sprzeczny z przepisami ustawy, społeczno-gospodarczym przeznaczeniem rzeczy lub z zasadami współżycia społecznego (art. 623 k.p.c. w związku z art. 211 k.c.).

2. Jeżeli współwłaściciel dokonał za zgodą pozostałych współwłaścicieli nakładu w postaci nadbudowy budynku, w którym powstał niewyodrębniony samodzielny lokal mieszkalny i który na mocy umownego podziału do korzystania (art. 199 zdanie pierwsze k.c.) objął w wyłączne posiadanie, roszczenie o rozliczenie tego nakładu nie staje się wymagalne dopóty, dopóki porozumienie to obowiązuje.

(postanowienie z dnia 17 stycznia 2018 r., IV CSK 163/17, W. Pawlak, M. Bączyk, B. Ustjanicz, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 4)

*

Od postanowienia wstępnego w przedmiocie zasiedzenia, wydanego w postępowaniu o podział majątku wspólnego i o dział spadku, przysługuje skarga kasacyjna, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest niższa od wskazanej w art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c.

(postanowienie z dnia 25 stycznia 2018 r., IV CZ 105/17, K. Tyczka-Rote, A. Owczarek, R. Trzaskowski, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 5)

*

Do operatów szacunkowych sporządzonych w celu dokonania opisu i oszacowania nieruchomości w sądowym postępowaniu eg-

zekucyjnym (art. 948 k.p.c.) mają zastosowanie art. 156 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 2147 ze zm.).

(wyrok z dnia 26 stycznia 2018 r., II CSK 117/17, H. Pietrzkowski, P. Grzegorzczuk, K. Weitz, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 6)

*

Przepisy art. 249–251 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 56) mają charakter bezwzględnie obowiązujący.

(postanowienie z dnia 31 stycznia 2018 r., I CSK 323/17, D. Dończyk, A. Piotrowska, J. Górski, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 7)

*

Pojęcie miejsca zamieszkania w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1128) i art. 29 ust. 3b pkt 1 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 91) nie jest tożsame z pojęciem miejsca zamieszkania zdefiniowanym w art. 25 k.c.

(wyrok z dnia 2 lutego 2018 r., II CSK 240/17, K. Zawada, A. Kozłowska, K. Weitz, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 8)

*

Umowa przedwstępna określa istotne postanowienia umowy przyrzeczonej także wtedy, gdy określono w niej podstawy pozwalające na ich ustalenie najpóźniej w chwili, w której zobowiązanie do zawarcia umowy przyrzeczonej stało się wymagalne.

(wyrok z dnia 6 lutego 2018 r., IV CSK 72/17, K. Tyczka-Rote, M. Koba, R. Trzaskowski, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 9)

Artykuł 813 § 1 k.c. nie ma zastosowania do umowy zlecenia gwarancji ubezpieczeniowej.

(wyrok z dnia 14 lutego 2018 r. I CSK 270/17, D. Dończyk, A. Piotrowska, J. Górowski, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 10)

*

Zaliczenie wartości nakładów koniecznych poniesionych przez użytkownika wieczystego na poczet różnicy między opłatą dotychczasową a opłatą zaktualizowana nie zależy od ich przydatności dla właściciela nieruchomości lub innego użytkownika wieczystego (art. 77 ust. 4 i 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 2147).

(wyrok z dnia 15 lutego 2018 r., IV CSK 237/17, Z. Kwaśniewski, M. Szulc, R. Trzaskowski, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 11)

*

Dokonując podziału majątku, który był objęty wspólnością ustawową, sąd może przyznać należące do tego majątku udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością byłemu małżonkowi niebędącemu współnikiem tylko za jego zgodą.

(postanowienie z dnia 16 marca 2018 r., IV CSK 105/17, G. Misiurek, A. Kozłowska, K. Pietrzykowski, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 12)

*

Przyczynieniem się do powstania lub zwiększenia szkody jest zachowanie się poszkodowanego pozostające w normalnym związku przyczynowym ze szkodą.

(wyrok z dnia 16 marca 2018 r., IV CSK 114/17, G. Misiurek, A. Kozłowska, K. Pietrzykowski, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 13)

*

Nie jest dopuszczalne oddalenie powództwa o zachówek na podstawie art. 5 k.c.

(wyrok z dnia 28 marca 2018 r., V CSK 428/17, T. Bielska-Sobkowicz, A. Owczarek, A. Piotrowska, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 14)

INFORMACJE

W dniu 7 lutego odbyło się zgromadzenie sędziów Sądu Najwyższego w Izbie Cywilnej, poświęcone omówieniu sprawozdania Prezesa Sądu Najwyższego kierującego Izbą Cywilną z działalności Izby w 2018 r. i jej istotnych problemach wynikających z orzecznictwa (art. 19 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 5 ze zm.).

Prezes Sądu Najwyższego Dariusz Zawistowski powitał zebranych i zreferował – doręczoną wcześniej – informację o działalności Izby Cywilnej Sądu Najwyższego w 2018 r.¹ Podziękował sędziom za ogromny wkład pracy, dzięki któremu – mimo wielu przeciwności – udało się osiągnąć bardzo dobre wyniki.

Zgromadzenie sędziów Izby jednogłośnie podjęło uchwałę o przyjęciu informacji o działalności Izby Cywilnej Sądu Najwyższego i istotnych problemach wynikających z orzecznictwa Izby w 2018 r.

*

Z dniem 22 lutego 2019 r. w stan spoczynku przeszedł sędzia Sądu Najwyższego Mirosław Bączyk, orzekający w Izbie Cywilnej. Sędzia Bączyk w Sądzie Najwyższym orzekał od października 2001 r.

¹ Informacja w wersji przyjętej przez zgromadzenie została opublikowana w „Izbie Cywilnej” 2019, nr 2, s. 21.

W lutym br. jubileusz 30-lecia pracy zawodowej obchodziła sędzia Sądu Najwyższego Marta Romańska, natomiast jubileusz 40-lecia – pani Anna Banasiuk – starszy inspektor sądowy w Wydziale II.

Serdecznie gratulujemy!

Dane statystyczne – luty 2019 r.

Lp.	Rodzaj spraw	Ruch spraw										
		Pozostało z okresu ubiegłego	Wpłynęło	Razem	Załatwiono							Pozostało do rozpoznania
					Sposób załatwienia							
					Podjęto uchwałę	Oddalono	Zmieniono	Uchylono w całości bądź częściowo	Uwzględniono skargę	Odmówiono przyjęcia do rozpoznania	Inny sposób	
1.	CK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	CSK	2359	235	257	-	25	1	32	-	159	40	2337
3.	CZP w tym:	39	9	9	6	-	-	-	-	-	3	39
	art. 390 k.p.c.	33	8	8	5	-	-	-	-	-	3	33
	skład 7-miu	6	1	1	1	-	-	-	-	-	-	6
	pełny skład	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	CZ	104	33	37	-	20	7	5	-	-	5	100
5.	CO w tym:	28	78	69	-	-	-	-	-	-	69	37
	art. 401 k.p.c.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	art. 45 i 48 k.p.c.	28	78	69	-	-	-	-	-	-	69	37
6.	CSP	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	CNP	84	11	15	-	-	-	-	-	-	15	80
8.	CA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	CN	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
10.	RAZEM	2615	366	387	6	45	8	37	-	159	132	2594

SPIS TREŚCI

	<i>str.</i>
Uchwały	3
Zagadnienia prawne przedstawione do rozstrzygnięcia	9
Glosy	25
Orzeczenia, które zostaną opublikowane w OSNC 2019, nr 4	48
Orzeczenia, które zostaną opublikowane w OSNC-ZD 2019, nr A	53
Informacje	57
Dane statystyczne – luty 2019 r.	59